

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління фінансової стійкості підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«ТАКТ», м. Дніпро

Студента 2 курсу 1 м групи,
денної форми навчання
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка та
безпека підприємства»

Савка Валерія
Ігорівна

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Новікова Наталія
Миколаївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2018

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства	7
1.1 Економічна сутність фінансової стійкості та фактори, що на неї впливають	7
1.2 Система показників та методи оцінки фінансової стійкості	21
1.3 Методичні підходи планування фінансової стійкості підприємства	31
РОЗДІЛ 2. Аналіз фінансової стійкості підприємства «ТАКТ»	36
2.1 Загальна характеристика діяльності підприємства «ТАКТ»	36
2.2 Аналіз показників фінансової стійкості підприємства	47
2.3 Факторний аналіз фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»	56
РОЗДІЛ 3. Планування фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»	64
3.1 Планування показників фінансової стійкості підприємства	64
3.2 Оцінка фінансової стійкості підприємства в плановому періоді	74
3.3 Розробка заходів щодо підвищення фінансової стійкості підприємства ..	78
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	

АНОТАЦІЯ

Савка В.І. «Планування фінансової стійкості підприємства» (за матеріалами ТОВ «ТАКТ», м. Дніпро).

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка підприємства» – Київський національний торговельно-економічний університет – Київ, 2018.

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено теоретичним, методичним і практичним аспектам планування фінансової стійкості підприємства. У роботі досліджено основні засади, методи та інструменти оцінки та планування фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, прибуток, капітал, показники.

ABSTRACT

Savka V.I. "Planning of financial activities of the company" (based on the materials of LLC "ТАКТ", Dnipro).

Final qualifying paper on the specialty 051 "Economics", specialization "Economy of Enterprise". – Kyiv National University of Trade and Economics. – Kyiv, 2018.

The final qualifying paper is devoted to theoretical, methodological and practical aspects of substantiation of financial stability of the enterprise. In this work the basic principles, methods and tools for assessment and planning of enterprise financial stability.

Key words: financial stability, profit, capital, indicators.

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому що умовах розвитку ринкового середовища фінансова стійкість набуває все більш важливого значення. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями.

Достатній рівень фінансової стійкості стає запорукою здатності підприємства долати вплив фінансово-економічних криз. Незважаючи на те, що фінансова стійкість підприємства відображається і інтенсивно впливає на всі аспекти фінансової результативності, і опосередковано впливає на виробничий процес, більшість підприємств недооцінюють актуальність порушеної проблеми. Особливу актуальність тема набуває для підприємств зараз, адже наразі вони працюють в нестабільних зовнішніх умовах, а зовнішню нестабільність необхідно компенсувати посиленням внутрішнього контролю над фінансовою стійкістю.

Як свідчить практика, фінансово стійкі підприємства мають переваги над іншими підприємствами цієї ж галузі в залученні інвестицій, виборі постачальників. Чим вище стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, менше ризик опинитися на краю банкрутства. Окрім того, вони не вступають у конфлікт з державою через перерахування податків і неподаткових платежів та з суспільством – через виплату заробітної плати, дивідендів.

Виняткового значення набуває визначення кількісних і якісних показників, які б характеризували стабільність, надійність підприємства як партнера в ринкових відносинах, його здатність маневрувати фінансовими ресурсами для досягнення ефективної підприємницької діяльності.

Значну увагу дослідженню питанню аналізу фінансової стійкості підприємства приділили як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме:

Гуляєва Н. М., Бланк І. О., Коробков Я. М., Волкова О. Н., Ковальов В. В., Кривицька О. Р., Мельник М. В., Винаградов Г. Г., Шеремет А. Д., Грачов А. В., Абрютіна М. С., Родіонова В. М., Виноградов Г. Г., Богданівська Л. А та інші.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів аналізу фінансової стійкості підприємства та пошук резервів її зростання.

Для реалізації поставленої мети в роботі визначаються наступні **завдання**:

- визначити сутність фінансової стійкості підприємства;
- розглянути методичні підходи аналізу фінансової стійкості підприємства;
- визначити основні фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємства;
- проаналізувати загальну фінансово-господарську діяльність ТОВ «ТАКТ»;
- оцінити показники фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»;
- провести факторний аналіз фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»;
- спланувати показники фінансової стійкості на ТОВ «ТАКТ»;
- розробити заходи щодо підвищення фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ».

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичний інструментарій управління фінансовою стійкістю ТОВ «ТАКТ».

Емпіричною базою дослідження виступило підприємство ТОВ «ТАКТ» - підприємство металургійної промисловості яка заснована в 1995 році і на сьогоднішній день є найбільшим металосервісним центром в Україні з власними виробничими потужностями.

Займає лідируючі позиції у сфері виробництва та продажу металопрокату з чорного металу для таких галузей промисловості як: сільське

господарство, гірничошахтне машинобудування, авіабудування, автомобілебудування, суднобудування та ін.

Обсяг реалізації у 2017 році складає 694 768 000 грн., а чистий прибуток 30 603 000 грн.

У процесі написання випускної кваліфікаційної роботи були використані такі методи дослідження: описовий метод, задля визначення сутності фінансової стійкості, методи аналізу і синтезу, що показують вплив певних факторів на фінансову стійкість підприємства, аналітичний та статистичні методи, безпосередньо якими можна надати оцінку фінансової стійкості підприємства, метод порівнянь і аналогій для аналізу загальної тенденції приросту, кореляційно-регресивний аналіз для планування фінансової стійкості на майбутній період та метод узагальнень, щоб мати змогу зробити певні висновки та розробити пропозиції для фінансової стійкості підприємства.

Інформаційну базу дослідження складає наукові роботи українських та зарубіжних вчених, а саме наукові статті та матеріали наукових конференцій, а також нормативні документи та матеріали управлінського обліку ТОВ «ТАКТ» за 2015-2017 роки.

Практичне значення дослідження полягає у наданні пропозицій які можуть бути впроваджені у практичну діяльність підприємства.

Апробація. Результати наукового дослідження були опубліковані в збірнику «Економіка та фінанси підприємства» (частина 2) наукових статей студентів, які здобули освітній ступінь магістра за напрямком підготовки «Економіка підприємства» (стаття на тему: «Методичні підходи планування фінансової стійкості підприємства»).

Випускна кваліфікаційна робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 95 сторінках комп'ютерного тексту, містить 32 таблиці, 15 рисунків, список використаних джерел налічує 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства

1.1 Економічна сутність фінансової стійкості та фактори, що на неї впливають

У процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності відбувається безупинний процес кругообігу капіталу, змінюються структура коштів і джерел їх формування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок – фінансовий стан підприємства.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. Вона обумовлена як стабільністю економічного середовища, в рамках якого підприємство здійснює свою діяльність, так залежить і від результатів його функціонування, його активного і ефективного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів.

У науковій літературі поняття «стійкість» ототожнюється з такими поняттями, як сталість (незмінність, постійність) та стабільність (забезпечення сталості). Кібернетичний підхід трактує стійкість як збереження незмінності системи у процесі змін її стану. Економіко математичний підхід до визначення стійкості характеризується твердженням про умови, які забезпечують системі стан рівноваги або утримання її характерних ознак на відповідному рівні.

Тобто основними концептуальними складовими визначення поняття «стійкість» є процесуальна та результативна. Як результат стійкість означає здатність вистояти, протистояти і адаптуватися до дії екзогенних та ендогенних факторів. Як процес стійкість є наслідком взаємозв'язку взаємодіючих операцій системи, метою яких є генерація факторів рівноваги і створення фундаменту для подальшого розвитку [32, с. 55].

Багато вчених розглядали поняття фінансової стійкості як невід'ємної складової фінансового стану успішно діючого підприємства. Так, наприклад,

Коробов Я. М. вважає, що фінансова стійкість підприємства – це розміщення фінансових ресурсів підприємства, а також відповідність параметрів діяльності підприємств критеріям позитивної характеристики фінансового стану [21, с. 110].

Волкова О. Н. і Ковальов В. В. стверджують, що найважливішою характеристикою фінансового стану будь-якого підприємства є стабільність його діяльності у світлі довгострокової перспективи, яка пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, а також ступенем його залежності від інвесторів та кредиторів.

Отже, фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових коштів. Хоча, розглядаючи аналіз майнового стану, Ковальов В. В. вважає, що стійкість фінансового стану підприємства в значній мірі залежить від доцільності вкладення фінансових ресурсів в активи [19, с. 232].

Кривицька О. Р. трактує фінансову стійкість як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [26, с. 140].

Бланк І. О. визначає що таке поняття як «фінансова стійкість підприємства» дуже близьке до іншого економічного поняття – «фінансова рівновага». Автор визначає зміст цих двох категорій частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства [8, с. 98].

Мельник М. В. говорить, про те, що якщо підприємство має у своєму розпорядженні достатній обсяг капіталу, для забезпечення безперервності своєї діяльності, яка насамперед пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції, а також здатністю вчасно і повністю погашати свої зобов'язання, то такий фінансовий стан підприємства вважається стійким [4, с. 125].

У свою чергу, Виноградов Г. Г. та Богданівська Л. А стверджують, що поняття фінансової стійкості підприємства тісно пов'язане з перспективною платоспроможністю. Оцінка фінансової стійкості дозволяє зовнішнім суб'єктам аналізу (особливо інвесторам) визначити фінансові можливості підприємства на тривалу перспективу. Оскільки в умовах ринкової економіки

здійснення процесу виробництва, його розширення, задоволення різних потреб підприємства виробляються за рахунок самофінансування, а при їх недостатності — позикових, то велике значення має фінансова незалежність від зовнішніх позикових джерел, хоча обійтися без них складно. Тому вивчаються співвідношення позикового, власного і загального капіталу з різних позицій [9, с. 212].

На думку Родіонової В. М., фінансова стійкість - це наявність власних оборотних коштів, тобто їх співвідношення між власними і позиковими обіговими коштами, які характеризують ступінь фінансової стійкості підприємства, його становище на фінансовому ринку, можливості мобілізації фінансових ресурсів за допомогою випуску цінних паперів [41, с. 15].

Шеремет А. Д. вважає, що основним вихідним показником стійкості фінансового стану підприємства є різниця статутного та реального власного капіталу [56, с. 184]. З ним погоджуються Грачов А. Д. і Абрютіна М. С., які стверджують, що фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадків ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів. Вони ж виділяють і головну ознаку стійкості підприємства, тобто наявності чистих ліквідних активів, які визначаються як різниця між короткостроковими зобов'язаннями та усіма ліквідними активами на той чи інший момент часу [1, с. 35].

Найбільш повно, розкриває проблему фінансової стійкості підприємства Савицька Г.В.: «Фінансова стійкість підприємства - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливому внутрішньому й зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику» [42, с. 324].

На основі аналізу наведених визначень можна виділити три підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість». Відповідно до першого підходу це поняття розглядається у вузькому сенсі, як один з показників фінансового стану суб'єкта господарювання. Прихильники другого підходу

акцентують увагу на важливості показників фінансової стійкості для оцінки перш за все ділової активності та надійності підприємства, які визначають його конкурентоспроможність, виступаючи гарантом ефективної реалізації економічних інтересів, причому як самого підприємства, так і його партнерів. Нарешті, прихильники третього підходу пов'язують фінансову стійкість суб'єкта господарювання з ефективним формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Виходячи з вищеназваних підходів, можна зробити висновок, що єдиного визначення щодо поняття фінансової стійкості не існує, з цього випливає що фінансова стійкість – поняття широке, та можна зробити висновок, що:

1. Фінансова стійкість визначає фінансову безпеку підприємства, а також його фінансову незалежність від інвесторів та кредиторів.

2. Фінансова стійкість підприємства – це здатність фінансової системи зберігати рух грошових коштів, незважаючи на зовнішні та внутрішні фактори, які на неї впливають.

3. Фінансова стійкість формується в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, а отже є головним компонентом загальної економічної стійкості підприємства.

4. Фінансова стійкість підприємства – це здатність здійснювати господарську діяльність в умовах підприємницького ризику і мінливого середовища бізнесу з метою зміцнення конкурентних переваг організації з урахуванням інтересів суспільства і держави та максимізації добробуту власників.

5. Фінансова стійкість підприємства є якісною характеристикою його фінансового стану, так як відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також ефективність формування, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства.

З цих трактувань, можна зазначити, що фінансово стійким є підприємство, яке характеризується такими ознаками (рис.1.1):

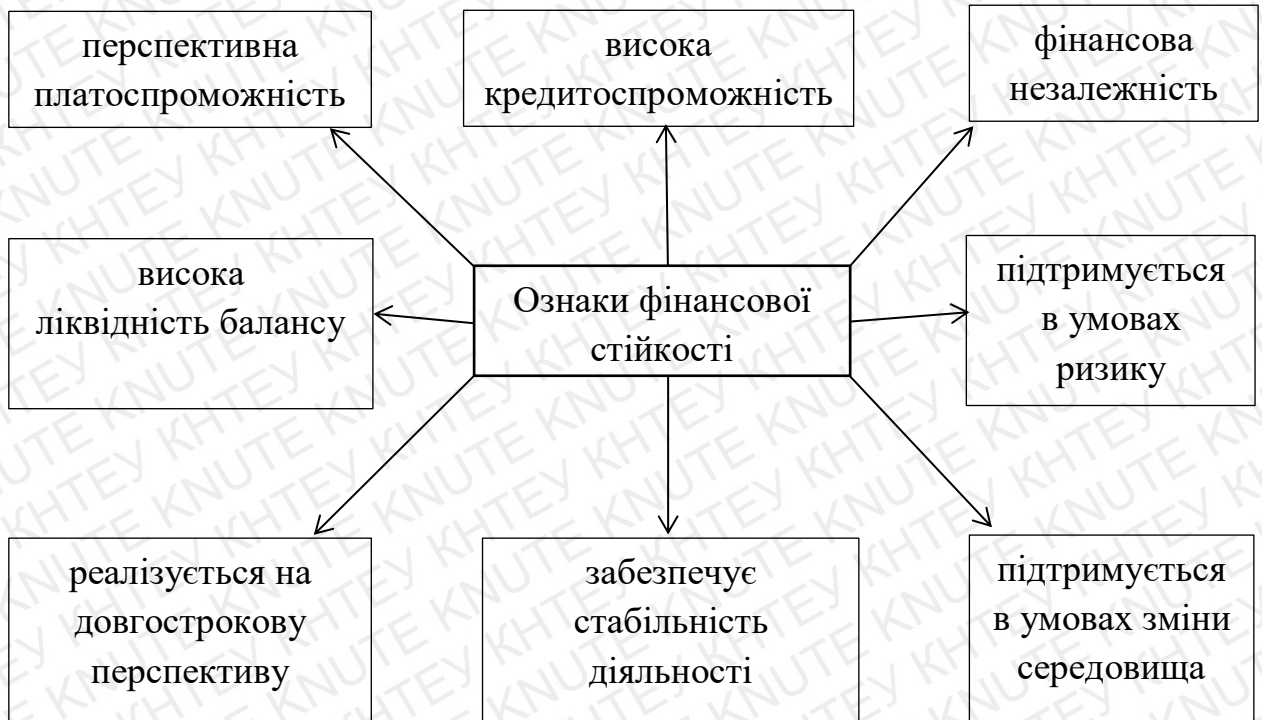

Рис. 1.1 Ознаки фінансової стійкості підприємства*

*Джерело: складено автором на основі [17, с. 110].

Отже, фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.

Питанню класифікації видів фінансової стійкості суб'єктів господарювання у науковій літературі приділено недостатньо уваги. Проте деякі спроби з'ясування цього питання все ж таки присутні в роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Вехорева А.О., Гіляровська Л. Т., Ізмайлова К.В.

Так, основними видами фінансової стійкості є: внутрішня, зовнішня, загальна стійкість підприємства. За часовою ознакою виділяють тактичну і стратегічну стійкість. За функціональною спрямованістю досліджують такі

види стійкості підприємства: економічна, соціальна, організаційна, техніко-технологічна, маркетингова, екологічна, ресурсна, інноваційна [32, с. 365].

Безпосередньо вплив цих видів стійкості на фінансову стійкість підприємства наведено у рис. 1.2.

Рис. 1.2 Вплив різних видів стійкості на фінансову стійкість*

*Джерело: складено автором на основі [48, с. 32].

Слід зазначити, що крім розглянутих видів стійкості можна виділити операційну, інвестиційну і фінансову (за видами діяльності). Деякі автори

досліджують комунікаційну, політичну, відтворювальну, спадкову (запас міцності, досягнутий у попередні періоди) стійкість [52, с. 130].

Поняття «фінансової стійкості» тісно пов'язано з категорією «кредитоспроможність». Кредитоспроможність характеризується тим, наскільки акуратно (тобто в повному обсязі та у встановлений строк) підприємство розраховується з раніше одержаними кредитами, наскільки проявляється його здатність при необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятних умовах тощо.

Зміна фінансового стану підприємства в гірший бік у зв'язку зі зниженням кредитоспроможності може зумовити й загрозові наслідки в результаті дефіциту грошових засобів – зменшення платоспроможності й ліквідності.

Якщо поточна платоспроможність – це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то фінансова стійкість – внутрішня його сторона, що забезпечує стабільну платоспроможність у тривалій перспективі, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків. Фінансова стійкість підприємства гарантує збереження його платоспроможності і кредитоспроможності (рис. 1.3).

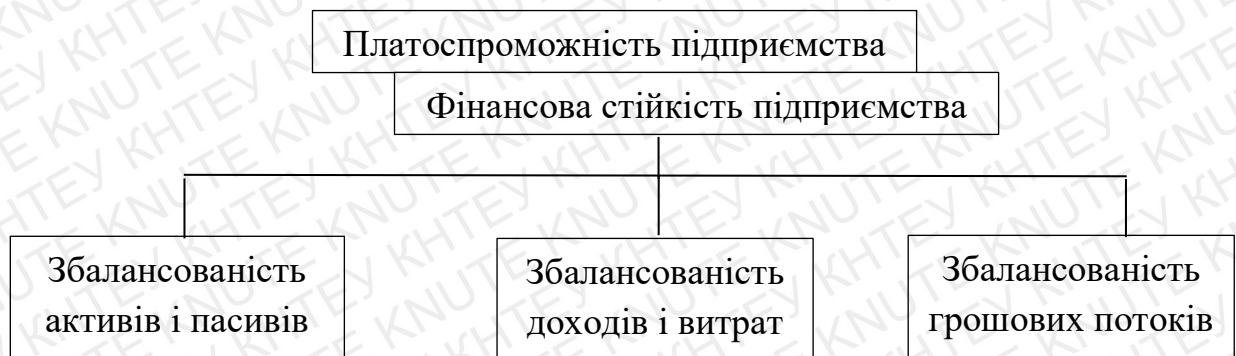

Рис. 1.3 Взаємозв'язок фінансової стійкості і платоспроможності підприємства*

*Джерело: складено автором на основі [29, с.28].

Оцінка фінансової стійкості підприємства має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі міри його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності

фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

До числа найважливіших економічних проблем в ринкових умовах є визначення меж фінансової стійкості підприємства.

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства (рис 1.4):

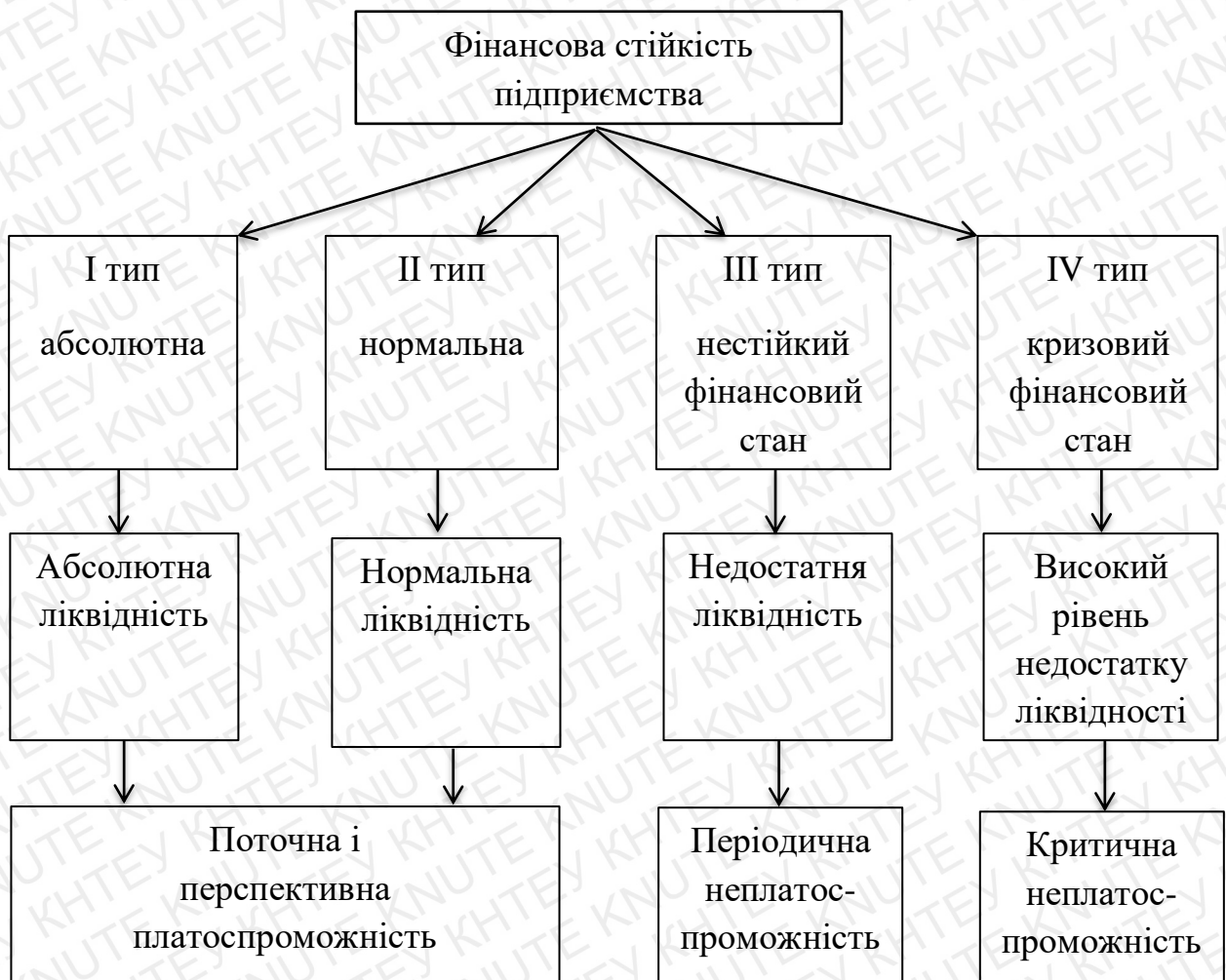

Рис. 1.4 Типи фінансової стійкості*

*Джерело: складено автором на основі [28, с. 105].

На основі моделі Ковальова виділяють такі типи фінансової стійкості:

1) абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко)

– коли власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати;

2) нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;

3) нестійкий фінансовий стан – коли запаси й витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат;

4) кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства [28, с. 106].

Необхідно також зауважити, що кожному типу фінансової стійкості відповідає різна політика фінансування (рис. 1.5).

Рис. 1.5 Політика фінансової стійкості*

*Джерело: складено автором на основі [17, с. 76].

Отже, фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, не допустити не виправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями.

У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість займає одне із головних місць. Тому необхідним є пошук шляхів досягнення певного ступеня фінансової стійкості підприємства. Для забезпечення фінансової стабільності функціонування підприємства у перспективі необхідно визначати конкретний рівень фінансової стійкості та здійснювати її кількісну оцінку. Велике значення мають визначення «певного ступеня» фінансової стійкості, низки чинників, що обумовлюють межу стійкості, обґрунтованості методичних підходів до її оцінки, особливо в умовах економіки кризового періоду. Кожне підприємство має визначити межу своєї фінансової стійкості. Недостатня фінансова стійкість підприємства може призвести до його неплатоспроможності, а надлишкова - сприятиме створенню «зайвих» запасів та резервів, у зв'язку з чим зростуть витрати на їх утримання, остерігатиметься недоотримання прибутку та гальмування темпів економічного розвитку підприємства [15, с. 60].

Визначення стандартизованої межі фінансової стійкості є складним процесом. Загальна стійкість підприємства може бути забезпечена лише за умови стабільної реалізації (своєчасної оплати за поставлену продукцію, надані послуги, виконані роботи) й одержання виручки від реалізації продукції, достатньої за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами, працівниками тощо. Отже, загальна стійкість підприємства передбачає насамперед такий рух його грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення доходів над витратами.

Саме ця рівновага є змістом фінансової стійкості, яка є головним компонентом (умовою) загальної стійкості підприємства. Фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, здатне забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також покриття витрат на його розширення та оновлення.

Фінансова стійкість підприємства визначається, насамперед, оптимальною структурою як активів, так і джерел фінансування підприємства. Процес оптимізації даної залежності називається левериджем. Його можна розглядати як фактор, незначна зміна якого може призвести до значної зміни результативних показників, тому леверидж розглядається як процес управління активами й направлений на зростання прибутку [12, с. 501].

Також на фінансову стійкість підприємства впливає ціла низка чинників. З метою управління окремими з них, посилення чи послаблення їх впливу на фінансову стійкість підприємства їх можна об'єднати в групи залежно від рівня виникнення та ступеня значущості (рис. 1.6).

За рівнем виникнення виділяють внутрішні та зовнішні чинники. Внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість підприємства:

- 1) галузева належність суб'єкта господарювання;
- 2) структура продукції (послуг), що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- 3) розмір сплаченого статутного капіталу;
- 4) розмір і структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- 5) стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви.

Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість зокрема і зовнішні фактори:

- 1) економічні умови господарювання;
- 2) політична стабільність;
- 3) техніка і технологія;
- 4) платоспроможний попит споживачів;
- 5) економічна і фінансово – кредитна законодавча база;
- 6) соціальна і екологічна ситуація в суспільстві;
- 7) податкова політика;
- 8) рівень конкурентної боротьби;
- 9) розвиток фінансового і страхового ринку.

Якщо зовнішні чинники, що впливають на фінансову стійкість, викликані дією об'єктивних економічних законів і майже не залежать від діяльності підприємства, то внутрішнім чинникам властивий високий ступінь керованості, а характер їх зміни безпосередньо залежить від організації роботи самого підприємства [27, с. 28].

Залежно від ступеня їх значущості виділяють чинники I рівня (базові), II рівня (похідні) та III рівня (деталізуючі).

Рис. 1.6 Види чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства*

*Джерело: складено автором на основі [57, с.201].

Чинники I рівня – це узагальнюючі (базові) чинники, які є результатом впливу чинників II і III рівнів і водночас виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників.

До чинників I рівня відносять:

- фазу економічного розвитку системи;
- стадію життєвого циклу підприємства.

Фаза економічного циклу розвитку економічної системи є базовим зовнішнім чинником, що впливає на фінансову стійкість підприємства. Залежно від фази економічного розвитку системи будуть різними темпи реалізації продукції, виробництва, їх співвідношення, рівень інвестицій підприємства у товарні запаси, доходів підприємства та населення. Так, у період економічної кризи темпи реалізації продукції відстають від темпів її виробництва, зменшуються інвестиції в товарні запаси, що, в свою чергу, призводить до ще більшого скорочення збуту за одночасного зменшення доходів підприємств і рівня доходів населення. Отже знижується ліквідність підприємств та їх платоспроможність, що неодмінно негативно відбивається на ступені фінансової стійкості підприємства.

Другим базовим чинником I рівня виступає стадія життєвого циклу підприємства. Вона є основоположним чинником при визначенні загальноекономічної мети діяльності підприємства, для досягнення якої будуть спрямовані всі інші його стратегії (стратегія управління обсягами діяльності, стратегія управління власним та позиковим капіталом, фінансова стратегія). На рівні підприємства необхідно велику увагу приділяти з'ясуванню специфіки кожної окремої стадії його розвитку, оскільки вона буде визначати також потенційні його можливості щодо забезпечення обсягів діяльності, а отже, величини прибутку, формування приросту активів та їх фінансування за рахунок окремих видів джерел, зокрема власними фінансовими ресурсами у необхідному обсязі з метою самофінансування, і разом з цим опосередковано формуватиме певний ступінь фінансової стійкості та стабільності фінансової діяльності підприємства [57, с. 197].

Чинники II рівня – похідні. Вони є результатом дії основоположних (базових) чинників.

Зовнішні чинники II рівня – це такі, вплив яких пов'язаний з характером державного регулювання (податкова, грошово-кредитна, амортизаційна, соціальна, демографічна політика тощо). Від ступеня відповідності видів, напрямів, методів цього регулювання і фази економічного циклу залежать характер та глибина впливу деталізуючих чинників, або чинників III рівня.

До внутрішніх похідних факторів другого рівня, що забезпечують фінансову стійкість, належать стратегія управління обсягами діяльності підприємства, політика управління його активами, власним і позиковим капіталом. Розроблена стратегія передбачає загальну потребу в активах, їх оптимальну структуру при одночасному визначенні джерел фінансування цієї потреби та оптимізації структури капіталу, що, в свою чергу, є гарантом досягнення ефективної пропорційності між коефіцієнтом фінансової прибутковості та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства. Досягнення необхідної пропорційності між коефіцієнтом прибутковості та коефіцієнтом фінансової стійкості має бути основною метою підприємства, оскільки це один із чинників, який сприяє максимізації його ринкової вартості [51, с. 412].

Чинники III рівня – є деталізуючі. За допомогою їх з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан підприємства похідних чинників. Вплив чинників III рівня на фінансову стійкість є різним. Тому за їх значущістю одним із найважливіших внутрішніх чинників фінансової стійкості є оптимізація складу та структури активів підприємства. Оптимізація управління поточними активами полягає в тому, щоб забезпечити достатньо високий рівень прибутковості активів при одночасній мінімізації ризику втрати платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості.

Другим за своєю значущістю внутрішнім чинником III рівня є стратегія управління капіталом – оптимізація складу та структури джерел фінансування активів, власних фінансових ресурсів, а також правильний вибір політики управління ними. Із збільшенням обсягу власних фінансових ресурсів за

рахунок внутрішніх джерел збільшуються також потенційні можливості підприємства.

Зовнішнім фактором третього рівня, що впливає на фінансову стійкість, є рівень інфляції. Порівняно із стабільним етапом розвитку в умовах економічної кризи зростає вплив інфляції, що негативно відбивається на ступені фінансової стійкості підприємства, оскільки зменшується обсяг його чистого прибутку. Це призводить до зниження обсягу власних фінансових ресурсів, які формуються за рахунок внутрішніх джерел. Зменшення власних фінансових ресурсів підприємств при стабільній чи зростаючій потребі в ресурсах обумовлює необхідність їх запозичення у значно більших обсягах, а це означає, що ціна на позикові ресурси зростатиме, ускладнюватиметься можливість їх використання для збільшення прибутковості власного капіталу, внаслідок чого зросте вартість капіталу підприємства. Все це в сукупності сприяє зниженню ринкової вартості підприємства [39, с. 18].

Таким чином фінансова стійкість залежить від факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Рівень їх комплексного впливу на фінансову стійкість підприємства залежить від, обраної стратегії діяльності та управління, галузі господарювання підприємства, стадії його життєвого циклу, а також від загального рівня економічного розвитку країни, обраної внутрішньої та зовнішньої політики та інших соціально-політичних та економічних факторів.

1.2 Система показників та методи оцінки фінансової стійкості

Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства. Ці показники поділяються на 2 групи: абсолютні та відносні показники [40, с. 138].

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування.

Для характеристики джерел формування запасів визначають три основні показники:

1. Наявність власних оборотних коштів (ВОК).

Це розрахунковий показник, який визначається як різниця між власним капіталом (І розділ пасиву балансу) і необоротними активами (І розділ активу балансу). Цей показник характеризує чистий оборотний капітал і показує, яка сума поточних активів сформована за рахунок власного капіталу. Його збільшення порівняно з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства.

У формалізованому вигляді наявність обігових коштів можна записати як:

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НОА} \quad (1.1)$$

де, ВОК – власні оборотні кошти;

ВК – власний капітал (І розділ пасиву балансу);

НОА – необоротні активи (І розділ активу балансу).

2. Нормальні джерела формування запасів (НДФЗ).

Отримується шляхом додавання до власних оборотних коштів величини довгострокових пасивів (3 розділ пасиву балансу).

$$\text{НДФЗ} = \text{ВОК} + \text{БК} + \text{КЗ} \quad (1.2)$$

де, НДФЗ – нормальні джерела формування запасів;

ВОК – власні оборотні кошти;

БК – короткостроковий банківський кредит;

КЗ – кредиторська заборгованість.

3. Загальна величина запасів і витрат (ЗВ).

Розраховується додаванням до власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і затрат суми короткострокових кредитів і позикових коштів (за виключенням позик, не погашених у термін):

$$ЗВ=ТМЗ+Вм.п \quad (1.3)$$

де, ЗВ – запаси і витрати;

ТМЗ – товарно-матеріальні запаси;

Вм.п – витрати майбутніх періодів [44, с.310-324].

На основі трьох показників можна виявити тип фінансової стійкості:

- 1-й тип – абсолютна, якщо $ВОК > ЗВ$.

Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними оборотними коштами, тобто організація не залежить від зовнішніх кредиторів. Така ситуація зустрічається вкрай рідко. Більш того, вона навряд чи може розглядатися як ідеальна, оскільки означає, що керівництво компанії не вміє, не бажає, або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для основної діяльності.

- 2-й тип – нормальна: $ВОК < ЗВ < НДФЗ$.

У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів крім власних обігових коштів також і довгострокові залучені кошти. Такий тип фінансування запасів є «нормальним» з точки зору фінансового менеджменту.

Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

- 3-й тип – нестійке фінансове становище $ЗВ > НДФЗ$, проте підприємство не має простроченої заборгованості.

Характеризується порушенням платоспроможності, при якому зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

- 4-й тип – критичне (катастрофічне) фінансове становище $ЗВ > НДФЗ$, а також підприємство має прострочену заборгованість.

Підприємство знаходиться на межі банкрутства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позик [36, с. 3-5].

Для зручності визначення типу фінансової стійкості представимо розраховані показники у табл.1.1.

Таблиця 1.1

Показники за типами фінансової стійкості*

Показники фінансової стійкості	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійкий стан	Кризовий стан
ВОК	ВОК>ЗВ	ВОК<ЗВ	ВОК<ЗВ	ВОК<ЗВ
НДФЗ	НДФЗ>ЗВ	НДФЗ>ЗВ	НДФЗ<ЗВ	НДФЗ<ЗВ
ЗВ	НДФЗ >ЗВ	НДФЗ>ЗВ	НДФЗ<ЗВ	НДФЗ<ЗВ

*Джерело: складено автором на основі [36, с.3-5].

Отже, перший та другий тип фінансової стійкості характерні для нормального фінансового стану підприємства, а третій та четвертий – для нестійкого та кризового.

Крім абсолютних показників оцінки фінансової стійкості підприємства застосування відносних дозволяє більш детально її оцінити. Аналіз фінансових коефіцієнтів фінансової стійкості полягає у порівнянні їх значень.

Розглянемо ці основні показники:

1. Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа).

Являє собою одну з найважливіших характеристик фінансової стійкості підприємства:

$$Кфа = \frac{ВК}{К} \quad (1.4)$$

де, ВК – власний капітал;

К– загальний обсяг капіталу (валюта балансу).

Чим вище значення цього коефіцієнта, тим фінансово стійкіше, стабільніше і більш незалежно від зовнішніх кредиторів підприємство. На практиці встановлено, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суму громадських джерел фінансування, тобто джерела фінансування повинні бути хоча б наполовину сформовані за рахунок власних

коштів, таким чином мінімальне порогове значення коефіцієнта автономії оцінюється на рівні 0,5 [23, с. 114].

2. Коефіцієнт фінансової залежності (КФзал) є зворотним коефіцієнта автономії.

$$\text{КФзал} = \frac{К}{\text{ВК}} = \frac{1}{\text{Кфа}} \quad (1.5)$$

де, ВК – власний капітал;

К – загальний обсяг капіталу (валюта балансу) ;

Кфа – коефіцієнт фінансової автономії.

Зростання цього коефіцієнта в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення наближається до 1, то це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство, якщо перевищує – навпаки.

3. Коефіцієнт фінансової заборгованості

$$\text{К}_{\text{конц.п.к.}} = \frac{\text{ПК}}{К} \quad (1.6)$$

де, ПК – позиковий капітал;

К – весь капітал підприємства.

Якщо визначений коефіцієнт більше 0,5, то це означає, що у підприємства значно зростає ризик несплати боргів. Фінансова стійкість підприємства під загрозою.

4. Коефіцієнт маневреності (Кман) власного капіталу:

$$\text{Кман} = \frac{\text{ВОК}}{\text{ВК}} \quad (1.7)$$

де, ВОК – власні оборотні кошти;

ВК – власний капітал.

Показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, тобто в тій формі, яка дозволяє вільно маневрувати цими засобами, а яка капіталізована. Коефіцієнт повинен бути достатньо високим, щоб забезпечити гнучкість у використанні власних коштів. У залежності від структури капіталу і галузевої приналежності цей показник може змінюватися (проте, нормативом

є 0,4-0,6). Нормальною вважається ситуація, коли коефіцієнт маневреності в динаміці незначно збільшується. Різке зростання даного коефіцієнта не може свідчити про нормальну діяльність підприємства, тому що збільшення цього показника можливе або при зростанні власного оборотного капіталу, або при зменшенні власних джерел фінансування.

5. Коефіцієнт фінансового ризику (K_p).

Характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу і визначається як відношення залученого капіталу до суми власного:

$$K_p = \frac{ЗК}{ВК} \quad (1.8)$$

де, ЗК – залучений капітал;

ВК – власний капітал.

Зростання цього коефіцієнта свідчить про підвищення залежності від залучених джерел, втрату фінансової автономії. Критичним значенням цього коефіцієнта є $K_p > 1$, а нормальним вважається таке значення, за якого лише третина активів підприємства формується із залученого капіталу. Нормальне значення коефіцієнта фінансового ризику суттєво змінюється залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов функціонування суб'єктів господарювання. Чинниками таких змін можуть бути зміна оборотності оборотних активів, стан дебіторської заборгованості, зміна умов залучення капіталу тощо [44, с.348]. Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він має досить просту інтерпретацію: показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власних. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості і навпаки. Оптимальне значення даного коефіцієнта - 0,5, критичне – 1 [34, с. 60].

6. Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів (КМЗ) власними засобами:

$$КМЗ = \frac{ВOK}{3} \quad (1.9)$$

де, ВОК – власні оборотні кошти;

З – запаси.

Цей коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними оборотними коштами. Рівень показника оцінюється насамперед в залежності від стану матеріальних запасів. Якщо їх величина значно вище обґрунтованої потреби, то власні оборотні кошти можуть покрити лише частину матеріальних запасів, тобто показник буде менше одиниці. Навпаки, при недостатності у підприємства матеріальних запасів для безперебійного здійснення виробничої діяльності показник може бути вище одиниці, але це не буде ознакою хорошого фінансового стану підприємства. Оптимальне значення даного коефіцієнта - 0,6- 0,8.

7. Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу:

$$K_{\text{нвк}} = \frac{\text{НОА}}{\text{ВК}} \quad (1.10)$$

де, НОА – необоротні активи;

ВК – власний капітал.

Цей показник характеризує забезпечення необоротних активів власними коштами. Оптимальне значення даного коефіцієнта 0,5-0,8. Якщо показник менше 0,5, то це говорить про те, що підприємство має власний капітал в основному для формування оборотних коштів, що зазвичай розцінюється негативно. Якщо значення показника більше 0,8, то роблять висновки про залучення довгострокових кредитів для формування частини необоротних активів, що є абсолютно виправданим для будь-якого підприємства.

Методика аналізу названих вище коефіцієнтів полягає в порівнянні:

- Фактичних коефіцієнтів поточного року з торішніми;
- Фактичних коефіцієнтів з нормативами;
- Фактичних коефіцієнтів з показниками конкурентів;
- Фактичних коефіцієнтів із галузевими показниками [38, с.55].

Відокремлюють ще один підхід до визначення фінансової стійкості – інтегральний, який дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості. Його можна застосовувати на практиці, особливо в умовах кризового стану економічної системи, коли старі господарські зв'язки підприємства порушені і відбувається процес налагодження ним нових зв'язків з партнерами, зацікавлених у достатній фінансовій стійкості.

Показники фінансової стійкості за цього підходу характеризують стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття. Система показників фінансової стійкості за інтегральним підходом подано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика показників фінансової стійкості, визначеної за інтегральним підходом*

№	Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку	Взаємозв'язок
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами (Зв.о.к.)	Характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів	ВОК/МОА, де ВОК – власні оборотні кошти; МОА – матеріальні оборотні активи.	Кман, Кп.а., Кд.п., Кр.с., Кз.с.
2	Індекс постійного активу (Кп.а.)	Характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів	ОЗ/ВК, де ОЗ – основні засоби та інші необоротні активи	Зв.о.к., Кман., Кд.п., Кр.с., Кз.с.
3	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (Кд.п.)	Дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення	ДК/ВК, де ДК – обсяг довгострокового капіталу	Кман, Зв.о.к., Кп.а., Кн.з., Кз.с.

Продовження табл.1.2.

1	2	3	4	5
4	Коефіцієнт накопичення зносу (Кн.з.)	Слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу	З/Пб.в., де З – нарахована сума зносу, Пб.в. – первісна балансова вартість основних засобів	Кд.п.
5	Коефіцієнт реальної вартості майна (Кр.в.)	Характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства	$(O3+V3+MB+MP)/A$, де O3 – вартість основних засобів; NB – вартість незавершеного виробництва; V3 – вартість виробничих запасів; MШП – вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів	Зв.о.к., Кп.а., Кз.с.
6	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (Кз.с.)	Відображає залежність підприємства від позикових коштів	ПК/Вк, де ПК – обсяг позикового капіталу підприємства	Зв.о.к., Кп.а., Кд.п., Кр.в

*Джерело: Складено автором на основі [6, с. 54].

Цей підхід цікавий тим, що на відміну від абсолютних та відносних показників, в процесі його здійснення кожний з показників розглядається у взаємозв'язку з іншими показниками. Крім того, для загальної оцінки

фінансового стану за цим підходом використовують узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства:

$$\Phi_c = \frac{(1 + 2Кд.п. + 3Зв.о.к. + 1:Кз.с + Кр.в + Кп.а.)^1}{(1 + 2Кд.п. + 3Зв.о.к. + 1:Кз.с + Кр.в + Кп.а.)^0} - 1 \quad (1.11)$$

де, $Кд.п.^1$, $Кд.п.^0$ – коефіцієнт довгострокового залучення коштів у звітному та попередньому періодах;

$Зв.о.к.^1$, $Зв.о.к.^0$ – коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах;

$Кз.с.^1$, $Кз.с.^0$ – коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах;

$Кр.в.^1$, $Кр.в.^0$ – коефіцієнт реальної вартості майна;

$Кп.а.^1$, $Кп.а.^0$ – коефіцієнт постійного активу.

Критерії оцінки цього показника такі:

- якщо $\Phi_c > 0$, то це свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства;
- якщо $\Phi_c < 0$, то це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства.

Цей показник є основною перевагою цього підходу, оскільки дозволяє оцінити фінансову стійкість за допомогою інтегрованого показника і своєчасно виявити негативні тенденції з її зміни.

Отже, велика кількість підходів до визначення фінансової стійкості підприємства свідчить про багатогранність цього поняття. Фінансова стійкість – це спроможність підприємства забезпечувати пропорційний розвиток при збереженні достатнього рівня платоспроможності кредитоспроможності. У зв'язку з цим можна вважати доцільним дослідження, яке ґрунтується на інтегрованому поєднанні двох підходів: з використанням узагальнюючого показника (на основі розрахунку коефіцієнтів) зміни фінансової стійкості підприємства, що дає змогу оцінити загальну динаміку фінансового стану та зміни фінансової стійкості підприємства протягом певного періоду часу; та в основі якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової

стійкості (абсолютна та нормальна фінансова стійкість, нестійкий, критичний фінансовий стан підприємства). За допомогою такого підходу можна визначити, до якого саме типу належать певні підприємства, а також зробити прогностичні розрахунки щодо перспектив розвитку підприємств у разі зміни фінансової стійкості [6, с. 53-61].

1.3 Методичні підходи планування фінансової стійкості підприємства

Результати аналізу і планування фінансової стійкості підприємства показують рівень ефективності його діяльності, характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями. Тому планування фінансової стійкості набуває дедалі більшого значення в динамічних умовах ринкового середовища. Чим вище стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на краю банкрутства.

Необхідно більше уваги приділяти плануванню для забезпечення фінансової стійкості, щоб виконувати прогнозованих бізнес-планом обсягів операційної та інвестиційної діяльності, створювати передумови для отримання чистого прибутку у розмірі, достатньому для самоокупності й самофінансування.

Планування фінансової стійкості організації проводиться з використанням різних методів і прийомів, що лежать в основі широкого кола розроблених методик. Методичним аспектам плануванню фінансової стійкості присвячені праці таких авторів, як Абрютін М.С. і Грачов О.В., Бланк І.О., Градов А.П. і Кузіна Б.І., Євдокімов Ф.І. та Мізіна О.В., Измайлова К.В., Савицька Г.В., Петровська І.О. і Клиновий Д.В., Загорський В.С., Поддєрьогін А.М. та інші.

При розробці планування фінансової стійкості підприємства необхідно враховувати фактори зовнішнього та внутрішнього середовища в їх тісному взаємозв'язку, розподіл залучених підприємством фінансових ресурсів, обсягів фінансових вкладень за конкретними напрямками діяльності підприємства, структурними підрозділами та проектами, що реалізуються підприємством.

Планування фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати в послідовності, що представлена на рис. 1.7.

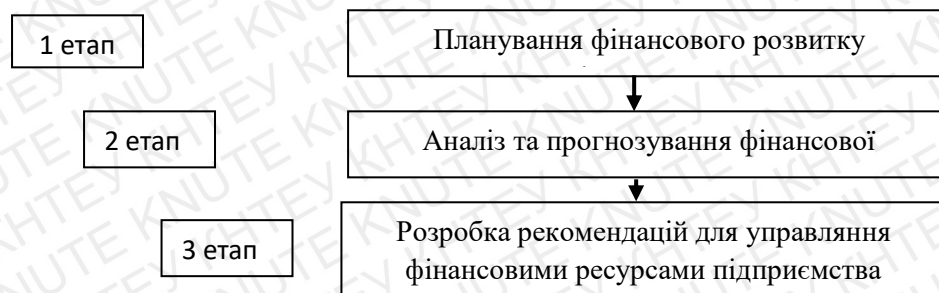

Рис.1.7 Етапи планування фінансової стійкості*

*Джерело: складено автором на основі джерела [25, с. 115]

1. Планування фінансового розвитку підприємства: постановка завдань стратегії і тактики стійкого фінансового розвитку підприємства розробка альтернатив розвитку та формування основних шляхів розвитку; прогноз економічної активності підприємства за перспективними напрямками економічного росту; оцінка витрат на реалізацію кожної альтернативи використання фінансових ресурсів та розрахунок її ефективності з точки зору поставлених цілей.

2. Аналіз та прогнозування фінансової стійкості підприємства:

Оцінка фінансового потенціалу підприємства: аналіз внутрішніх факторів та зовнішніх факторів.

Прогнозування фінансової стійкості підприємства на основі моделі: аналіз показників фінансової стійкості; вибір або створення відповідної моделі; прогнозування нестійких фінансових станів на основі моделі; рекомендації щодо внесення змін залежно від прогнозного типу фінансового стану

3. Розробка рекомендацій для управління фінансовими ресурсами підприємства: оптимізація використання ресурсів підприємства із врахуванням даних прогнозування; управління фінансовими ресурсами, а саме: основним, оборотним, власним та залученим капіталом з врахуванням можливих фінансових ризиків; формування рекомендацій щодо стійкого фінансового розвитку підприємства на основі прогнозованих значень [22, с. 9].

Таким чином, використання даної послідовності планування фінансової стійкості підприємства повинно забезпечити стійкий розвиток підприємства, фінансування різних видів діяльності підприємства із зовнішніх та внутрішніх джерел, врахувати вплив ендогенних та екзогенних факторів, а також забезпечити раціональне використання фінансових ресурсів.

Планування фінансової стійкості може здійснюватися різними методами, наведеними у табл. 1.3. Основою кількісних методів є обробка масиву аналітичної інформації яка в переважній більшості випадків представляє собою дані бухгалтерської звітності підприємства. При цьому, необхідність отримання достовірних аналітичних даних із високим ступенем точності, що характеризують реальну фінансову стійкість компанії, є основною проблемою кількісних методів.

Таблиця 1.3

Характеристика методів планування*

Методи	Характеристика
1	2
Кореляційне моделювання	Встановлення кореляційної залежності між двома розглянутими показниками в динаміці і наступному прогнозуванні одного з них залежно від зміни іншого (базового).
Нормативний	Планові показники розраховуються на основі прогресивних норм використання ресурсів із врахуванням їх змін в результаті впровадження організаційно-технічних заходів в плановому періоді
Балансовий	Розробка спеціальних таблиць-балансів, в одній частині яких із різною ступеню деталізації показують всі напрямки витрачання ресурсів у відповідності із потребами, а в другій – джерела надходження ресурсів у цих відповідності із потребами, а в другій – джерела надходження цих ресурсів

1	2
Оптимізаційне моделювання	Оптимізація конкретного прогнозного показника залежно від ряду умов його формування.
Розрахунково-аналітичний	Прямий розрахунок кількісних значень прогнозних показників на основі використання відповідних норм і нормативів
Економіко-статистичний	Дослідження закономірностей динаміки конкретного показника (визначення лінії тренду) та розповсюдження темпів цієї динаміки на прогнозний період.

*Джерело: удосконалене автором на основі джерела [22, с. 112].

Найбільш точним є нормативний метод планування. Застосування цього методу на підприємстві вимагає створення відповідної нормативної бази. Такими нормативами є ставки податків, ставки тарифних внесків і зборів, норм амортизаційних відрахувань, нормативи потреби в оборотних засобах та інші. В сучасних умовах господарювання на підприємствах звичайно розробляють не один, а декілька варіантів плану. Показники окремих його розділів (найбільш важливих) мають бути оптимізовані за допомогою економіко-математичного моделювання. Для прогнозування показників фінансової стійкості використовують програмне забезпечення, можливості якого дозволяють проаналізувати та прогнозувати фінансовий стан.

У процесі розробки окремих показників фінансової стійкості використовуються переважно наступні методи:

- економіко-статистичний;
- нормативний;
- балансовий;
- економіко-математичного моделювання.

Аналіз параметрів вищенаведених коефіцієнтів дозволяє зробити певні висновки про ступінь стабільності розвитку підприємства в майбутньому. При цьому при використанні коефіцієнтного підходу виникають такі проблеми: набір фінансових коефіцієнтів відображає далеко не повне коло аспектів

діяльності підприємства; фінансові коефіцієнти засновані на показниках бухгалтерської звітності; рекомендовані значення фінансових коефіцієнтів не враховують стан життєвого циклу підприємства та його галузеві особливості.

Роль планування фінансової стійкості полягає в тому, що на базі прогнозних оцінок формуються і приймаються управлінські рішення, що стосуються перспективного фінансового розвитку підприємства. Планування фінансової стійкості підприємства допоможе оптимізувати фінансову політику підприємства і тим самим забезпечити підвищення фінансового стану підприємства та його незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

РОЗДІЛ 2

Аналіз фінансової стійкості підприємства «ТАКТ»

2.1 Загальна характеристика діяльності підприємства «ТАКТ»

ТОВ «ТАКТ» - підприємство металургійної промисловості який на сьогоднішній день є найбільшим металосервісним центром в Україні з власними виробничими потужностями.

Підприємство знаходиться за адресою: Україна, Дніпропетровська область, 49000, м.Дніпро, вул. Героїв Крут, 16А.

Компанія є офіційним представником ТОВ «Металургійний завод «Камасталь». Представництва ТОВ «ТАКТ» розташовані у великих містах України: Дніпро, Мелітополь, Харків, Київ, Одеса.

Займає лідируючі позиції у сфері виробництва та продажу металопрокату з чорного металу для таких галузей промисловості: сільське господарство, гірничошахтне машинобудування, авіабудування, автомобілебудування, суднобудування та ін.

Метою діяльності товариства є одержання прибутку шляхом виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) з високими споживчими якостями на основі ефективного використання оборотних засобів, широкої спеціалізації, впровадження прогресивної технології і сучасних методів управління.

Зареєстрований капітал підприємства складає: 34 500 000 грн., власний капітал – 158 580 000 грн.

Для аналізу фінансової діяльності підприємства розрахуємо показники, що характеризують фінансові результати, майновий стан, ліквідність, рентабельність та ділову активність підприємства на основі даних фінансової звітності підприємства за 2015-2017 роки (дод. А,Б).

Для оцінки фінансової стійкості підприємства спочатку проведемо аналіз зміни фінансових результатів підприємства протягом досліджуваного

періоду, оскільки дана динаміка змін безпосередньо впливає на зміну рівня фінансової стійкості підприємства. Дані щодо динаміки зміни фінансових результатів наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка зміни фінансових результатів ТОВ «ТАКТ»

Показники	Обсяг, тис. грн.			Абсолютний приріст, тис. грн		Темп росту, %	
	2015	2016	2017	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг	290424	382632	497353	92208	114721	131,75	129,98
Собівартість продукції	-414217	-279430	-414217	134787	134787	67,46	148,24
Валовий прибуток	52 381	103202	83136	50821	-20066	197,02	80,56
Інші операційні доходи	19979	28311	26082	8332	-2229	141,70	92,13
Адміністративні витрати	-16538	-9813	-16576	6725	-6763	59,34	168,92
Витрати на збут	-9106	-12798	-20147	-3692	-7349	140,54	157,42
Інші операційні витрати	-22501	-28389	-26686	-5888	1703	126,17	94,00
Фінансовий результат від операційної діяльн.	24215	80513	45809	56298	-34704	332,49	56,90
Інші фінансові доходи	93	79973	29428	79880	-50545	85992	36,79
Фінансовий результат до оподаткування	19675	64509	33649	44834	-30860	327,87	52,16
Чистий прибуток	15727	52862	27619	37135	-25243	336,12	52,25

Як видно з табл. 2.1 основний досліджуваний показник – чистий прибуток – впродовж досліджуваного різко знизився, з 2016 по 2017 рік на 129,98%. Дана тенденція оцінюється негативно. На зменшення показника чистого прибутку вплинуло зростання суми собівартості у 2017 році на 134787 грн. у порівнянні з 2016 роком. Але відбулося зростання суми чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) і свідчить про підвищення обсягів реалізації продукції (робіт, послуг), конкурентоспроможність підприємства.

Інші операційні витрати знизилися на 94% у 2017 році в порівнянні з 2016 роком, але також знизилися інші операційні доходи на 36%. Фінансовий стан у даному випадку залежить саме від цих різких змін у складі витрат підприємства.

На підставі даних аналізованого підприємства проаналізуємо зміни в структурі власного капіталу за 2015-2017 роки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз структури капіталу ТОВ «ТАКТ» за 2015-2017 роки

Показники	Питома вага, %			Абсолютний приріст, тис.грн		Темп росту, %	
	2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
I. Власний капітал							
Зареєстрований капітал	13,08	12,23	9,31	-0,86	-2,91	93,45	76,18
Резервний капітал	4,79	4,47	3,86	-0,31	-0,61	93,45	86,34
Нерозподілений прибуток	43,57	49,75	47,25	6,18	-2,50	114,17	94,98
Усього за розділом I	61,44	66,45	60,43	5,01	-6,02	108,15	90,94
IV. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити	1,61	8,89	14,53	7,28	5,64	551,90	163,41
Поточна заборгованість	11,60	2,19	6,18	-9,41	3,99	18,89	281,92
Поточні зобов'язання	6,84	4,58	4,89	-2,26	0,31	66,90	106,73
Інші поточні зобов'язання	18,44	17,52	13,97	-0,92	-3,55	95,00	79,73
Усього за розділом IV	38,56	33,55	39,57	-5,02	6,02	86,99	117,96
Баланс	100	100	100				

Отже, табл. 2.2 свідчить про те, що підприємство фінансує свою діяльність в основному за рахунок власного капіталу, частка якого становить 60,43% у 2017 році. Відповідно, позиковий капітал в загальній сумі капіталу підприємства складає 39,57 % у 2017 році. Таке співвідношення на підприємстві свідчить про високий рівень фінансової стійкості та незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Відбувалися зміни у 2017 році, так власний капітал зменшився на 90,94%, а позиковий капітал збільшився на 117,96% у порівнянні з 2016 роком.

Збільшення позикового капіталу відбулося за рахунок збільшення поточної заборгованості на 281,92%.

Така картина свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства і може негативно вплинути на платоспроможність, ліквідність та майновий стан. Але, підприємство має резервний фонд у сумі 14302 тис. грн, що може бути використане для підтримки платоспроможності підприємства у критичних ситуаціях.

Проаналізуємо загальні показники оцінки майнового стану підприємства, табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Оцінка майнового стану підприємства «ТАКТ» за 2015-2017 роки

Показник	Роки			Абсолютний приріст, %		Темп росту, %	
	2015	2016	2017	2016/ 2015	2017/ 2015	2016/ 2015	2017/ 2016
Частка необоротних активів в активах	0,17	0,17	0,18	0,00	0,01	100,09	105,88
Частка основних засобів в активах	0,14	0,13	0,11	-0,01	-0,02	92,86	84,61
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,27	0,31	0,37	0,04	0,07	113,90	121,26
Фондовіддача	7,87	9,21	11,96	1,34	2,76	117,01	129,96
Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	2,26	2,60	2,76	0,34	0,16	115,12	106,04

З табл. 2.3 видно що, з 2015 по 2017 рік зростала частка необоротних активів, що викликано придбанням основних засобів підприємством. Коефіцієнт зносу основних засобів збільшився на 121,26% у 2017 році порівняно з 2016 роком, що свідчить про погіршення стану основних засобів підприємства.

Щодо показника частки основних засобів в активах в 2015 році 14 % пасивів було інвестовано в основні засоби підприємства. В 2016 році значення показника знижується на 92,86 % в порівнянні з роком раніше. В 2017 році тенденція залишається незмінною і частка основних засобів продовжує знижуватися. Тобто в умовах збільшення доходів знижується частка основних засобів. Це вказує на оптимізацію структури основних засобів.

Щодо показника фондівдачі, то він вказує на те, що в 2015 році кожна гривня вкладена в основні засоби принесла підприємству 7,87 грн. чистого доходу від реалізації. В 2016 році ефективність використання виробничих і збутових основних засобів збільшується на 17,01%. В 2017 році відбувається також збільшення ефективності використання основних засобів і на кожну гривню основних засобів, залучену до операційного процесу підприємства, було виготовлено продукції та надано послуг на суму 11,96 грн.

В 2015 році запаси здійснили 2,26 оборотів. В 2016 році значення показника збільшується на 15,12% у порівнянні з попереднім роком. Це вказує на збільшення ефективності управління запасами. В 2017 році тенденція залишається незмінною і відбувається збільшення ефективності використання запасів. В 2017 році вони здійснили 2,76 оборотів.

За умови, що підприємство діяло б на рівні 2015 року його власний капітал окупився б протягом 10,08 років. Якби компанія діяла на рівні 2016 року власний капітал окупився б протягом 3,55 років.

На фінансову стійкість підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У цьому зв'язку розглядається такий аспект діяльності підприємства як рентабельність. Це і якісний і кількісний показник ефективності діяльності.

Тобто для оцінки фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» доцільно проаналізувати динаміку показників рентабельності табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка результативних показників діяльності ТОВ «ТАКТ» за 2015-2017 роки

Показник	Роки			Абсолютний приріст, %		Темп росту, %	
	2015	2016	2017	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Рентабельність основної діяльності	0,06	0,15	0,06	0,09	-0,10	250,75	36,58
Рентабельність продукції	0,05	0,14	0,06	0,08	-0,08	255,12	40,20
Рентабельність активів	0,07	0,19	0,08	0,12	-0,11	260,46	43,70
Рентабельність власного капіталу	0,12	0,31	0,18	0,19	-0,13	261,20	57,32
Рентабельність основних засобів	0,41	1,35	0,66	0,93	-0,68	325,38	49,32

З табл. 2.4 рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації у 2016 році збільшилась на 250,75% у порівнянні з 2015 роком. Тобто величина прибутку від реалізації, яка припадає на одиницю виручки в 2016 р. збільшилась, що безумовно є позитивним моментом в діяльності акціонерного товариства. Це відбулося за рахунок збільшення виручки від реалізації та валового прибутку. Але в 2017 р. значення показника зменшилась у 2017 році порівняно з 2017 на 36,58% та стала на рівні 2015 року.

Зростання чистого прибутку вплинуло на підвищення рентабельності продукції: з 2016 року цей показник має тенденцію до збільшення. Дана тенденція оцінюється позитивно і свідчить про зростання ефективності реалізації продукції (робіт, послуг). Але у 2017 році цей показник знизився на 40,20%, що є негативною зміною.

Рентабельності майна з 2017 року має суттєву тенденцію до зменшення, в 2016 році цей показник збільшився на 0,12. Але вже у 2017 знизився на 43,7% тому ефективність діяльності підприємства має негативну тенденцію та скорочення у порівнянні з 2016 роком. Ефективність використання всього майна підприємства знизилась.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу характеризує ефективність вкладення засобів в дане підприємство, тобто скільки чистого прибутку отримано підприємством за кожну одиницю власного капіталу. Коефіцієнт значно більше за нормативне значення 0,2, та в 2016 році збільшився на 0,19 або у 161,2%, що свідчить про поліпшення фінансового стану підприємства та ефективність вкладень в підприємство. Рентабельність власного капіталу у 2017 році знизилась на 57,32%. Це є негативна тенденція, бо максимізація цього показника – головне завдання управління підприємством. На таке значення показника вплинуло те, що доля власного капітал знизилась, та збільшився позиковий капітал.

Рентабельність основних засобів взаємопов'язаний з коефіцієнтом рентабельності всього капіталу підприємства. Так, при збільшенні коефіцієнта рентабельності капіталу зростають рентабельність основних засобів. У 2016

році цей показник збільшився на 325,28% порівняно з 2015 роком, але у 2017 році спостерігається зменшення на 49,32%.

Одним із головних завдань підприємства у процесі його функціонування є забезпечення стійкого фінансового стану, що дозволяє ефективно функціонувати на ринку, бути привабливим для інвесторів та надійним для кредиторів. Досягти цього неможливо без здійснення аналізу та забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства.

В умовах ринкових відносин об'єктивна і точна оцінка фінансової спроможності набуває першорядного значення. Головним критерієм такої оцінки є показники платоспроможності і ступінь ліквідності підприємства. Низька фінансова стійкість підприємства, за якого воно не спроможне своєчасно виконувати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі й із заробітної плати, характеризується його неплатоспроможністю. Ліквідність – необхідна і обов'язкова умова платоспроможності. Від рівня ліквідності балансу підприємства, тобто від рівня покриття боргових зобов'язань активами, термін перетворення яких у грошові кошти відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань, залежить платоспроможність підприємства.

Для оцінки реального ступеня ліквідності та платоспроможності підприємства необхідно провести аналіз ліквідності балансу (табл. 2.5). Потреба в аналізі ліквідності балансу виникає в умовах ринку з посиленням фінансових обмежень і необхідністю оцінки кредитоспроможності підприємства.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів (актив балансу), які згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені у порядку зменшення їх ліквідності, із зобов'язаннями (пасив балансу), які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання термінів. Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяють на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (A1) — це суми за всіма статтями грошових коштів та їх еквівалентів, а також короткострокові фінансові вкладення.

2. Активи, що швидко реалізуються (A2) — це активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібен визначений час.

3. Активи, що повільно реалізуються (A3) — це запаси.

4. Активи, що важко реалізуються (A4) — це активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду.

Зобов'язання підприємства залежно, що ступеня зростання строків їх погашення групуються так:

1) найбільш строкові зобов'язання (П1) — кредиторська заборгованість бюджету, за товари, роботи, послуги, інші короткострокові пасиви;

2) короткострокові зобов'язання (П2) — короткострокові позикові кредити банків та інші позики, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати;

3) довгострокові зобов'язання (П3) — довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви;

4) постійні пасиви (П4) — це власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів та доходи майбутніх періодів [19, с. 87].

Таблиця 2.5

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ТАКС» за 2015–2017 роки

Актив	2015	2016	2017	Пасив	2015	2016	2017	Платіжний надлишок(+) або недостача(-)		
								2015	2016	2017
A1	13535	14698	8742	П1	4250	25100	53839	9285	-10402	-45097
A2	98728	110750	147046	П2	48638	49446	51748	50090	61304	95298
A3	106711	108852	152456	П3	-	-	-	106711	108852	152456
A4	44626	47796	58760	П4	158580	187515	223847	113954	139719	165087
Баланс	263710	282197	370429	Баланс	263710	282197	370429	-	-	-

Провівши аналіз ліквідності балансу та порівнявши величини наведених груп активів і пасивів виявлено, що баланс ТОВ «ТАКТ» не є абсолютно ліквідним за аналізований період.

У 2015 році сума перевищення найбільш ліквідних активів над найбільш терміновими зобов'язаннями та становить 9285 грн, у 2016 році ситуація змінилася та підприємстві утворилася недостача, це говорить про неплатоспроможність підприємства, тобто на даний момент у підприємства немає достатньої кількості найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Друга умова ліквідності балансу протягом 2015–2017 р. виконується, тобто за рахунок майбутніх надходжень від дебіторів підприємство здатне погасити короткострокові кредити банку. Платіжний надлишок у 2015 році становить 50090 грн, у 2016 році – 61304 грн та 95298 грн у 2017 році.

Довгострокових пасивів у підприємства немає, тому третю умову ліквідності виконується, та говорить про те, що в майбутньому при отриманні грошових коштів від продажу продукції підприємство буде платоспроможним.

Постійні пасиви протягом року перевищують вартість активів з найнижчим ступенем ліквідності, це свідчить про наявність власного оборотного капіталу на підприємстві, сума якого, в загальній тенденції, збільшується. Що показує про стійке фінансове становища підприємства «ТАКТ».

Таким чином, підприємству треба розробляти заходи по підвищенню показників ліквідності, адже це необхідно для того, щоб вчасно перетворювати активи на грошові кошти для погашення зобов'язань.

З метою комплексної оцінки ліквідності балансу застосовують загальний показник платоспроможності:

$$Kл = \frac{A1 + 0,5A2 + 0,3A3}{П1 + 0,5П2 + 0,3П3} = 3,21 \quad (2.1)$$

$$\text{У 2015 році: } Kл = \frac{13535 + 0,5 \cdot 98728 + 0,3 \cdot 106711}{4250 + 0,5 \cdot 48638} = 3,21$$

$$\text{У 2016 році } Kл = \frac{14698 + 0,5 \cdot 110750 + 0,3 \cdot 108852}{25100 + 0,5 \cdot 49446} = 1,06$$

$$\text{У 2017 році } Kл = \frac{8742 + 0,5 \cdot 147046 + 0,3 \cdot 152456}{53839 + 0,5 \cdot 51748} = 1,68$$

Зменшення значення коефіцієнту ліквідності свідчить про негативне явище щодо платоспроможності підприємства та зрушення в бік погіршення структури активів і пасивів. Даний показник використовують також при виборі найбільш надійного партнера із множини потенційно можливих на основі їх звітності [11, с. 21].

Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства важливе значення має розрахунок та застосування показників ліквідності. Вони дають можливість оцінити рівень платоспроможності підприємства на певний момент часу, а також у випадках виникнення надзвичайних ситуацій. З цією метою застосовують систему коефіцієнтів ліквідності, що розрізняються між собою розміром ліквідних активів та розглядаються як джерело покриття зобов'язань (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Оцінка показників ліквідності та платоспроможності на ТОВ «ТАКТ»
за 2015-2017 роки**

Показник	Роки			Абсолютний приріст, %		Темп приросту, %	
	2015	2016	2017	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,13	0,16	0,06	0,03	-0,10	120,58	38,42
Коефіцієнт забезпеченості: оборотними активами	0,52	0,60	0,53	0,08	-0,07	114,60	88,86
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	4,91	4,90	5,30	-0,01	0,40	99,90	108,15
Коефіцієнт відволікання оборотних активів:							
у запаси	0,48	0,46	0,48	-0,02	0,02	95,31	105,14
у дебіторську заборгованість	0,12	0,13	0,10	0,01	-0,03	105,09	79,83
Коефіцієнт самофінансування	3,55	3,92	3,81	0,37	-0,11	110,40	97,10
Коефіцієнт покриття	2,08	2,48	2,13	0,39	-0,35	118,80	85,89

Аналізуючи показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «ТАКТ», можна стверджувати, що діяльність даного підприємства є фінансово стабільною.

Так, загальну оцінку платоспроможності підприємства дає коефіцієнт загальної ліквідності, або коефіцієнт покриття. Цей коефіцієнт універсальний, так як аналітиками застосовується не лише при оцінці рівню платоспроможності, але й при діагностиці ймовірності банкрутства підприємства. Його оптимальне значення (2-2,5) свідчить, що оборотні активи повинні у двічі перевищувати розмір поточних зобов'язань підприємства. За весь аналітичний період 2015-2017 роки на підприємстві «ТАКТ» цей показник в межах норми, та маю тенденцію до збільшення, так у 2017 році цей показник збільшився на 85,89% у порівнянні з 2016 роком. Отже, підприємство за рахунок оборотних активів має змогу погасити свої поточні зобов'язання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає частку боргів підприємства, яка може бути сплачена негайно. Нормативне значення цього показника знаходиться в межах 0,2-0,25 [24, с.105]. За даними табл. 2.6, підприємство не спроможне сплатити борги, оскільки розраховані значення коефіцієнта значно нижчі від нормативних, що свідчить про недостатню кількість абсолютно ліквідних активів (грошових коштів і їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій) для погашення поточних зобов'язань.

Фінансова стійкість підприємства «ТАКТ» зростає, адже значення показника забезпеченості оборотними активами виросло до 0,6 в 2016 р. Протягом всього періоду коефіцієнт вищий нормативного і компанія здатна профінансувати 53% всіх своїх оборотних активів за рахунок власного капіталу. Залежність від позикового капіталу є низькою. Високе значення цього показника говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії.

Коефіцієнт відволікання оборотних активів у запаси у 2016 році зменшився на 22,93% у порівнянні з 2015 роком та становив 0,48. Щодо коефіцієнту відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість, то тут спостерігається зменшення на 0,03 % у 2017 році, що є позитивним

явищем, оскільки вказує на більш ефективне використання оборотних активів у господарській діяльності.

Коефіцієнт самофінансування показує частку чистого прибутку, яка спрямовується на виробничий розвиток підприємства. Цей показник має високий рівень на протязі досліджуваного періоду. У 2017 році цей показник склав 3,81%. Такий високий даного показника свідчить про здатність підприємства розвиватися, самостійно фінансуючи власну діяльність.

У 2016 році відбулося суттєве збільшення чистого оборотного капіталу на 47036, або на 170%. Збільшення свідчить про зростання рівня фінансової незалежності підприємства і підвищення його резервного позикового потенціалу, тобто здатності підприємства залучати позикові кошти на вигідніших умовах, що зумовлює детальніше вивчення питань управління, насамперед, власним капіталом.

Загалом фінансове становище ТОВ «ТАКТ» можна вважати як стабільне. Підприємство не має проблем з майновим станом, ліквідністю, платоспроможність та рентабельністю.

2.2 Аналіз показників фінансової стійкості підприємства

Значна кількість чинників, що впливає на фінансову стійкість підприємства, обумовлює відсутністю в економічній літературі єдиного підходу до її визначення та оцінки. Передумовою оцінки фінансової стійкості майже в усіх методичних підходах визнається проведення аналізу фінансового стану підприємства та його оцінка за допомогою системи коефіцієнтів, які дають змогу зробити висновок про ступінь фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансового стану. В Україні використовують різні методики оцінки фінансового стану підприємств. Різні системи показників оцінки фінансового стану і стали причиною існування не одного підходу до визначення та оцінки фінансової

стійкості. Я буду аналізувати фінансову стійкість за допомогою абсолютних і відносних показників [50, с. 335].

Оцінка фінансової стійкості підприємства «ТАКТ» здійснюється за даними балансу підприємства та звіту про фінансовий результат за 2015 – 2017 рр., характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Для визначення типу фінансової стійкості підприємства «ТАКТ» за моделлю Ковалева, використаємо розрахунки абсолютних показників.

Для початку розрахуємо власні оборотні кошти підприємства по формулі (1.1). Цей показник показує, яка сума оборотних коштів залишається в розпорядженні підприємства після розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями.

Оцінимо нормальні джерела формування запасів за формулою (1.2). Цей показник включає в себе власний оборотний капітал, короткострокові банківські кредити та кредиторську заборгованість.

Розрахуємо загальну величину запасів та витрат за формулою (1.3) та розраховані усі вище перелічені показники занесемо у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Оцінка абсолютних показників фінансової стійкості підприємства «ТАКТ» за 2015-2017 роки

Показники	Розрахунок	2015	2016	2017
Власні оборотні кошти	$ВOK=ВК-НОА$	113954	139719	165087
Нормальні джерела фінансування запасів	$НДФЗ=ВOK+БК+КЗ$	156578	179790	255921
Запаси та витрати	$ЗВ=ТМЗ + Вм.п$	105372	107285	133961

Перевіримо, до якого типу фінансової стійкості відноситься ТОВ «ТАКТ».

- Абсолютна фінансова стійкість задається умовою: $ВOK \geq ЗВ$.

Перевіримо, у 2015 році: 113954 тис. грн. > 105372 тис. грн.;

у 2016 році: 139719 тис. грн. > 107285 тис. грн;

у 2017 році: 165087 тис. грн. > 133961 тис. грн.

Отже за аналітичний період на підприємстві досягалась абсолютна фінансова стійкість, тобто власний оборотний капітал підприємства перевищує запаси та витрати, отже досягається абсолютна фінансова стійкість. Це означає, що поточна діяльність підприємства фінансується переважно за рахунок власного оборотного капіталу, а тому воно не залежить від банківських кредитів та має абсолютну ліквідність та забезпечує поточну на перспективну платоспроможність.

- Нормальна фінансова стійкість задається умовою: $НДФЗ \geq 3В$.

Перевіримо, у 2015 році: 156578 тис. грн. > 105372 тис. грн.;

у 2016 році: 179790 тис. грн. > 107285 тис. грн;

у 2017 році: 255921 тис. грн. > 133961 тис. грн.

Порівнявши нормальні джерела фінансування з запасами та витратами бачимо що у всьому аналітичному періоді за 3 роки на підприємстві досягається умова $НДФЗ \geq 3В$, а це відповідає нормальній фінансовій стійкості у 2015-2017 році, проаналізувавши показники занесемо у табл. 2.9. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів крім власних оборотних коштів також довгострокові і залучені.

- Нестійкий фінансовий стан характеризується порушенням платоспроможності і задається умовою: $3В > НДФЗ$. На підприємстві «ТАКТ» $НДФЗ > 3В$, отже не виконується умова нестійкого фінансового стану.

Таблиця 2.9

Аналіз типу фінансової стійкості підприємства «ТАКТ» за 2015-2017 роки

Показники	2015р	2016р	2017р
1	2	3	4
Власні оборотні кошти	113954	139719	165087
Нормальні джерела фінансування запасів	156578	179790	255921

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4
Запаси та витрати	105372	107285	133961
ВОК-ЗВ	8582	32434	31126
Діагностика	ВОК>ЗВ	ВОК>ЗВ	ВОК>ЗВ
НДФЗ-ЗВ	51206	72505	121960
Діагностика	НДФЗ>ЗВ	НДФЗ>ЗВ	НДФЗ>ЗВ
Тип фінансової стійкості	І тип - абсолютна		

Абсолютну фінансову стійкість навряд чи можна розглядати як ідеальну для підприємство, адже це означає що наразі керівництво компанії не вміє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для операційної діяльності. Нормальний тип фінансової стабільності є найбільш бажаним для підприємства.

І-му типу фінансової стійкості відповідає консервативна політика фінансування оборотних активів з відповідною від зовнішніх джерел формування капіталу. Така модель забезпечує високий рівень фінансової стійкості підприємства (за рахунок мінімального обсягу використання короткострокових позикових коштів), однак збільшує витрати власного капіталу на їх фінансування.

Поряд з абсолютними показниками в процесі аналізу необхідно розглянути відносні показники (коефіцієнти) фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ». У вітчизняних нормативно-правових документах, які розкривають методику оцінки фінансового стану підприємства, немає однозначного переліку показників фінансової стійкості. Проте на мій погляд, доцільно використовувати лише 9 коефіцієнтів, які найбільш об'єктивно оцінюють фінансову стійкість підприємства.

Проаналізуємо фінансову стійкість підприємства за розрахунком таких відносних показників фінансової стійкості:

- показник фінансової автономії (незалежності) за формулою (1.4):

- показник фінансової залежності за формулою (1.5):
- проміжний показник позикового капіталу для подальшого обчислювання фінансової стійкості за формулою:
- $ПК = \text{Баланс} - \text{Власний капітал}$.
- показник фінансової заборгованості за формулою (1.6):
- показник покриття боргу за формулою (1.7):
- коефіцієнт маневреності власного капіталу за формулою (1.8):
- коефіцієнт фінансового ризику за формулою (1.9):
- проміжний показник робочого капіталу для подальшого обчислювання фінансової стійкості за формулою:
- $РК = \text{оборотні активи} + \text{витрати майбутніх періодів}$.
- коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами за формулою (1.10):
- коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів за формулою (1.11):
- коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу (1.12).

Відносні показники фінансової стійкості підрозділяються на групи за ознаками. Спочатку проаналізуємо показники, що характеризують частку власних коштів у загальній сумі джерел всіх активів підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Аналіз показників фінансової стійкості підприємства «ТАКТ»
за 2015-2017 роки**

Показник	Роки			Абсолютний приріст, %		Темп росту, %	
	2015	2016	2017	2016 к 2015	2017к 2016	2016 к 2015	2017 к 2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт фінансової автономії	0,60	0,66	0,60	0,06	-0,06	110,5	90,94
Коефіцієнт фінансової залежності	1,66	1,50	1,65	-0,16	0,15	90,49	109,96
Коефіцієнт фінансової заборгованості	0,40	0,34	0,40	-0,06	0,06	84,16	117,94

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт покриття боргу	1,51	1,98	1,53	0,47	-0,45	131,29	77,10
Коефіцієнт фінансового ризику	0,66	0,50	0,65	-0,16	0,15	76,16	129,68
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,52	0,60	0,53	0,08	-0,07	114,59	88,84
Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу	0,28	0,25	0,26	-0,03	0,01	90,57	102,98
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,08	1,30	1,10	0,22	-0,20	120,23	84,52
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,15	0,16	0,12	0,01	-0,04	106,64	76,20
Коефіцієнт маневреності	0,72	0,75	0,74	0,03	-0,01	103,69	98,97
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів	0,89	0,99	1,00	0,10	0,1	121,34	117,59

На підставі розрахунків, наведених у табл. 2.10, можна зробити наступні висновки щодо фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ».

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) на протязі аналізованого знаходився весь час більше нормативного значення – 0,6. Це означає, що частка власного капіталу в усьому майні підприємства тримається приблизно на одному рівні, та становить більше половини, що свідчить про незалежність підприємства від позикових джерел. Але у останній аналітичний 2017 рік, цей показник значно зменшився у порівнянні з 2016 роком на 90,4%, це свідчить про те, що підприємство більше почало використовувати позикові кошти, але не втративши при цьому абсолютний тип фінансової стійкості;

2. Що стосується коефіцієнта залежності, то у 2017 році показник зріс на 0,15%, що свідчить про збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємств. Цей показник на всьому аналітичному періоді перевищує значення 1, це означає що власники не повністю фінансують своє підприємство.

3. Коефіцієнт фінансової заборгованості свідчить, що більша частина активів підприємства фінансується за рахунок власних коштів так як показник протягом 2015-2017 рр. був менше 0,5. Але так як показник в 2017 році виріс у 117,94 рази в порівнянні з 2016 роком, то ризик пов'язаний з роботою фірми зріс.

4. Коефіцієнт покриття боргу свідчить, що в 2016 році для підприємства була найбільш сприятлива ситуація, оскільки сукупний борг є в показнику знаменником, і для самої компанії позичальника найбільш сприятливою є ситуація, коли значення цього коефіцієнта є максимальним. Це пов'язано з тим, що в такому випадку показник демонструє достатню для покриття наявних боргових зобов'язань величину грошового потоку компанії. В 2017 році показник знизився до рівня 2015 року на у 77,7% разів, у порівнянні з 2016 роком, і відповідно зменшилась кількість обсягу вільних коштів, які компанія може використовувати для розвитку та виплати боргових зобов'язань.

5. Коефіцієнт фінансового ризику, або плече фінансового важелю, характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу, тобто на 1 грн власного капіталу в 2016 році приходилось 0,50 грн залученого капіталу. Зростання цього коефіцієнта в 2017 році на 0,15% свідчить про підвищення залежності від залучених джерел, втрату фінансової автономії.

6. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами характеризує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти; рекомендоване значення коефіцієнта $> 0,1$; так як в 2015-2017 рр. значення показників було більше за 0,1, то оборотні активи підприємства можуть оперативно перетворитись на ліквідні кошти. Тенденція позитивних змін – збільшення, а так як в 2017 році значення показника знизилось, то відповідно мала місце негативна тенденція.

7. Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу показує, що в 2017 році на 1 грн. власного капіталу припадало 0,26

грн. необоротних активів. Приблизне значення цього показника має бути в межах 0,5-0,8. Значення коефіцієнта в 2015-2017 рр. було менше ніж 0,5, що свідчить про те, що підприємство формує власні оборотні кошти переважно за рахунок власного капіталу, що як правило розцінюють негативно.

8. Чітких рекомендацій у значенні коефіцієнта маневреності немає, але вважається, що його значення повинно бути не менше 0,2, і так як в 2015-2017 рр. даний показник відповідав нормативному значенню можна стверджувати, що забезпечена достатня гнучкість у використанні власного капіталу. Але в 2017 році ситуація гірше ніж в 2016 році, так як значення показника знизилось з 0,75 в 2016 році до 0,74 в 2017 році, отже фінансовий стан погіршився, оскільки створюються гірші можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами.

9. Зміна коефіцієнта забезпечення матеріальних запасів визначає, що власними джерелами повинні покриватися необхідна величина запасів і затрат. Нормальним вважається фінансовий стан, коли значення цього коефіцієнта становить 0,6—1. Як бачимо протягом 2015-2017 рр. показник відповідав нормативному значенню і відповідно величина матеріальних запасів забезпечена власними джерелами.

Отже, дане підприємство у 2017 році має абсолютний тип фінансової стійкості, але динаміка показників фінансової стійкості вказує на негативні зміни у діяльності підприємства за 2017 рік. У порівнянні з іншими роками діяльності підприємства, де все ці показники мали позитивну тенденцію до збільшення фінансової стійкості, наразі ТОВ «ТАКТ» дещо втратила свою фінансову автономію.

Загалом підприємство має позитивну динаміку фінансової діяльності, адже більшість проаналізованих показників погіршилися в порівнянні з попереднім періодом.

Наступним етапом аналізу ТОВ «ТАКТ» є обчислення інтегральних показників фінансової стійкості (табл. 2.11)

Таблиця 2.11

Характеристика показників фінансової стійкості визначених за інтегральним підходом ТОВ «ТАКТ» за 2015 – 2017 роки

Показник	Роки			Відхилення	
	2015	2016	2017	2016/ 2015	2017/ 2016
Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами (Звок)	0,52	0,60	0,53	0,08	-0,07
Індекс постійного активу (Кпа)	0,72	0,75	0,78	0,02	0,03
Коефіцієнт накопичення зносу (Кнз)	0,27	0,31	0,37	0,04	0,07
Коефіцієнт реальної вартості майна (Крв)	0,15	0,16	0,12	0,01	-0,04
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (Кзс)	0,66	0,50	0,65	-0,16	0,15
Узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості	-	0,15	0,01	-	-0,14

Крім того, для загальної оцінки фінансового стану за цим підходом використовують узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства по формулі 1.11.

$$F_{с2016} = \frac{1 + 0,60 + 2 + 0,16 + 0,75}{1 + 0,52 + 1,52 + 0,15 + 0,72} - 1 = 0,15$$

$$F_{с2017} = \frac{1 + 0,53 + 1,53 + 0,12 + 0,78}{1 + 0,60 + 2 + 0,16 + 0,75} - 1 = 0,01$$

Виходячи з даних табл. 2.11, можна зробити висновок, що інтегральний показник зміни фінансової стійкості за 2015 – 2017 роки мав негативну тенденцію до зниження.

Цей показник > 0 , тобто він свідчить про фінансову стійкість підприємства та основною перевагою інтегрального підходу, оскільки дозволяє оцінити фінансову стійкість за допомогою інтегрованого показника і своєчасно виявити негативні тенденції з її зміни. Але узагальнюючий показник фінансової стійкості у 2017 на межі норми, що має негативне значення.

Отже, можна сказати, що незважаючи на абсолютну фінансову стійкість, яка була присутня на ТОВ «ТАКТ» у досліджуваній період 2015-2017 роки, підприємство знаходиться у становищі погіршення фінансової стійкості.

2.3 Факторний аналіз фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»

Одним з локальних завдань фінансового аналізу є визначення основних факторів, які впливають на зміну фінансового стану, тобто факторний аналіз. Під факторним аналізом розуміється методика комплексного та системного вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результативних показників.

Факторний аналіз фінансової стійкості підприємства передбачає побудову показників, на підставі яких можна судити про фінансово-господарський стан підприємства.

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники типу фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів. Водночас, оцінка фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності. Серед цих показників чільне місце посідають поріг рентабельності (ПР) та запас фінансової стійкості (ЗФС), які розраховуються за інформацією звіту про фінансової результати.

Поріг рентабельності – це вартісний показник, який характеризує суму операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат. Тобто, іншими словами, це вартісне вираження точки беззбитковості підприємства або беззбитковість операційної діяльності підприємства.

$$\text{ПР} = \frac{\text{ПВ}}{\text{КМД}}, \quad (2.2)$$

де, ПР — поріг рентабельності;

ПВ — постійні витрати;

КМД — коефіцієнт маржинального доходу в операційному доході.

Розрахунок КМД здійснюється за формулою:

$$\text{КМД} = \frac{\text{МД}}{\text{ОД}}, \quad (2.3)$$

де, МД — маржинальний дохід;

ОД — операційний дохід.

Чим менша величина порогу рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проте в умовах суттєвого зростання операційного доходу в більшості випадків одночасно зростають і операційні витрати, а значить і поріг рентабельності. Тому важливо забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порогу рентабельності, в результаті чого відбудеться зниження питомої ваги порогу рентабельності в операційному доході. Це означитиме, що більша частка операційного доходу працюватиме не на покриття операційних витрат, а на одержання прибутку від операційної діяльності.

Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий процент зменшення операційного доходу доти, поки операційна діяльність залишатиметься беззбитковою. Він показує рівень захищеності, який є у підприємства на момент розрахунку і яким можна скористатися на випадок несприятливих обставин – зменшення обсягів виробництва чи реалізації продукції. разом з тим, рівень запасу фінансової стійкості визначає захищеність кредиторів і постачальників від можливої несплати підприємством коштів за рахунками.

$$\text{ЗФС} = \frac{\text{ОД} - \text{ПР}}{\text{ОД}} * 100, \quad (2.4)$$

де, ЗФС — запас фінансової стійкості, %;

ОД — операційні доходи, тис.грн.;

ПР — поріг рентабельності, тис.грн.

Чим вище значення запасу фінансової стійкості, тим більш фінансово стійким є аграрне підприємство з точки зору забезпечення прибутковості операційної діяльності, тим менший ризик настання збитковості.

Результати проведених розрахунків порога рентабельності і запасу фінансової стійкості за інформацією звітності ТОВ «ТАКТ» представлені в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Аналіз показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» за 2015-2017 роки

№	Показник	Роки			Абсолютний приріст, тис. грн		Темп росту, %	
		2015	2016	2017	2016 до 2015	2017 до 2016	2016 до 2015	2017 до 2016
1.	Операційний дохід, тис. грн.	410943	523435	719640	112492	196205	127,4	137,5
2.	Операційні витрати, тис. грн.	330430	477626	654089	147196	176463	144,5	136,9
2.1.	змінні витрати	290978,2	393622,5	368900,0	102644,3	-24722,5	135,2	93,72
2.2.	постійні витрати	39451,7	84003,4	285188,9	44551,7	201185,5	212,9	339,5
3.	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн. (п.1 – п.2)	80513	45809	65551	-34704	19742	56,9	143,1
4.	Маржинальний дохід, тис. грн. (п.1 – п.2.1, або п.2.2 + п.3)	119964,7	129812,4	350739,9	9847,7	220927,5	108,2	270,2
5.	Питома вага (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході (п.4 ÷ п.1)	0,29	0,25	0,49	-0,04	0,24	84,9	196,5
6.	Поріг рентабельності, тис. грн. (п.2.2 ÷ п.5)	135143,2	338722,1	585144,1	203578,8	246421,8	250,7	172,8
7.	Питома вага порогу рентабельності в операційному доході, % (п.6 ÷ п.1 x 100)	32,89	64,71	81,31	31,83	16,60	196,8	125,7
8.	Зона фінансової стійкості, тис. грн. (п.1 – п.6)	275799,7	184712,8	134495,9	-91086,8	-50216,8	66,9	72,8
9.	Запас фінансової стійкості, % (п.8 ÷ п.1 x 100)	67,11	35,29	18,69	-31,83	-16,60	52,5	52,9

За інформацією табл. 2.12 у 2016 році порівняно з 2015 роком при збільшенні операційного доходу на 112492 тис. грн. (127,4%) операційні витрати зросли на 147196 тис. грн. (144,5%). Підсумком такої динаміки стало зменшення прибутку від операційної діяльності на 34704 тис. грн., що становить 56,97%. Серед операційних витрат змінні витрати зросли на 102644,3 тис. грн. (135,2%), а постійні витрати – на 44551,7 тис. грн. (212,9%). Негативним з точки зору динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 203578,8

тис. грн., або 250,7%), а й зростання його питомої ваги в операційному доході з 32,8% до 64,7%. Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалася сума операційного доходу, яка становила 32,8% від фактичного доходу, то вже в звітному році – відповідно 64,7%. Спостерігається зниження запасу фінансової стійкості з 67,11% до 35,29%, що є негативною зміною.

У 2017 році порівняно з 2016 роком при збільшенні операційного доходу на 196205 тис. грн. (137,5%) операційні витрати зросли на 176463 тис. грн. (136,9%). Зріс прибуток від операційної діяльності на 19742 тис. грн., що становить 143,1%. Серед операційних витрат змінні витрати зменшилися на 24722,5 тис. грн. (93,7%), а постійні витрати зросли – на 201185,5 тис. грн. (339,5%). Негативним є збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 246421,8 тис. грн., або 172,8%), та зростання його питомої ваги в операційному доході з 64,7% до 81,3%. Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалася сума операційного доходу, яка становила 64,7% від фактичного доходу, то вже в звітному році – відповідно 81,3%, що є негативною тенденцією до збільшення цього показника. Незважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 35,29% до 18,69%, рівень даного показника залишається високим і свідчить про стабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів на зміну показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Згідно формул (2.2) і (2.4) побудуємо модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ*ОД}{МД} = \frac{ОД*ПВ}{ОД-ЗВ} \quad (2.5)$$

Отже, на зміну порогу рентабельності впливають три фактори: 1) операційний дохід; 2) постійні витрати; 3) змінні витрати.

Для проведення факторного аналізу доцільно скористатися методичним способом ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовних значень результативного показника (за даними табл. 2.12), тис. грн.:

1. Показник умовний 1:

$$ПР_1 = \frac{ОД_1 * ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} * 100, \quad (2.6)$$

де $ОД_i$ – операційний дохід звітного періоду, тис. грн.;

$ПВ_0$ – постійні витрати попереднього періоду, тис. грн.;

$ЗВ_0$ – змінні витрати попереднього періоду, тис. грн.

$$ПР_{2016} = \frac{523425 * 39451,7}{523425 - 290978,2} * 100 = 8883559,5$$

$$ПР_{2017} = \frac{719640 * 84003,2}{719640 - 393622,5} * 100 = 18542642,5$$

2. Показник умовний 2:

$$ПР_1 = \frac{ОД_1 * ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0} * 100, \quad (2.7)$$

де $ПВ_i$ – постійні витрати звітного періоду, тис. грн.

$$ПР_{2016} = \frac{523425 * 84003,4}{523425 - 290978,2} * 100 = 18915497,3$$

$$ПР_{2017} = \frac{719640 * 84003,2}{719640 - 393622,5} * 100 = 62951658,5$$

Тоді загальна зміна (+,-) показника порогу рентабельності у звітному періоді порівняно з базовим періодом становитиме тис. грн.:

$$\Delta ПР = ПР_1 - ПР_0, \quad (2.8)$$

$$ПР_{2016} = 338722,1 - 135143,2 = +203578,9$$

$$ПР_{2017} = 585144,1 - 338722,1 = +246422$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta ПР_{ОД} = ПР_{ум1} - ПР_0, \quad (2.9)$$

де $ПР_{ум1}$ – показник рентабельності з формули 2.6, тис. грн.

$$ПР_{2016} = 8883559,5 - 135143,2 = +753216,3$$

$$ПР_{2017} = 18542642,5 - 338722,1 = +18203920,4$$

2) постійних витрат:

$$ПР_{2016} = 18915497,3 - 8883559,5 = +10031937,8$$

$$ПР_{2017} = 62951658,5 - 18542642,5 = +44409016$$

3) змінних витрат:

$$ПР_{2016} = 338722,1 - 18915497,3 = -18576775,2$$

$$ПР_{2017} = 585144,1 - 6295165,5 = -44372,4$$

Таким чином, збільшення порогу рентабельності у 2016 році порівняно з 2015 роком на 135143,2 тис. грн. (250,7%) відбулося під впливом наступних факторів: внаслідок збільшення постійних витрат на 44551,7 тис. грн. (212,9%), а також операційного доходу на 112492 тис. грн. (127,4%) поріг рентабельності зріс відповідно на 10031937,8 тис. грн та 753216,3 тис. грн. Лише за рахунок збільшення змінних витрат на 102644,3 тис. грн. (135,2%) поріг рентабельності зменшився на 18576775,2 тис. грн. Отже, головним фактором збільшення порогу рентабельності стало зростання постійних витрат.

Збільшення порогу рентабельності у 2017 році порівняно з 2016 роком на 246421,8 тис. грн. (270,2%) відбулося під впливом збільшення постійних витрат на 201185,5 тис. грн. (339,5%), а також операційного доходу на 196205 тис. грн. (137,5%) поріг рентабельності зріс відповідно на 44409016 і 18203920,4 тис. грн. Лише за рахунок зменшення змінних витрат на 24722,5 тис. грн. (93,7%) поріг рентабельності зменшився на 44372,4 тис. грн. Отже, головним фактором збільшення порогу рентабельності стало зростання постійних витрат, як і у 2016 році.

Побудуємо модель факторного аналізу показника запасу фінансової стійкості:

$$ЗФС = \frac{ОД-ПР}{ОД} = \frac{ОД \cdot \frac{ОД*ПВ}{ОД-ЗВ}}{ОД}, \quad (2.10)$$

Отже, на зміну запасу фінансової стійкості впливають ті ж фактори, що й на зміну порогу рентабельності.

Скориставшись способом ланцюгових підстановок, за даними табл. 2 проведемо розрахунок умовних значень показника запасу фінансової стійкості, %:

1. Показник умовний 1:

$$ЗФC_1 = \frac{ОД_1 \frac{ОД_1 * ПB_0}{ОД_1 - ЗB_0}}{ОД_1}, \quad (2.12)$$

де: $ОД_1$ – операційний дохід звітного періоду, тис. грн.;

$ПB_0$ – постійні витрати базового періоду, тис. грн.;

$ЗB_0$ – змінні витрати базового періоду, тис. грн.

$$ЗФC_{2016} = \frac{523435 - \frac{523435 * 39451,7}{523435 - 290978,2}}{523435} = 0,83$$

$$ЗФC_{2017} = \frac{719640 - \frac{719640 * 84003,4}{719640 - 368900}}{719640} = 0,74$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФC_1 = \frac{ОД_1 \frac{ОД_1 * ПB_1}{ОД_1 - ЗB_0}}{ОД_1}, \quad (2.13)$$

де $ПB_1$ – постійні витрати звітного періоду, тис. грн.

$$ЗФC_{2016} = \frac{523435 - \frac{523435 * 84003,4}{523435 - 290978,2}}{523435} = 0,64$$

$$ЗФC_{2017} = \frac{719640 - \frac{719640 * 285188,9}{719640 - 368900}}{719640} = 0,13$$

Тоді, загальна зміна (+,-) показника запасу фінансової стійкості у звітному періоді порівняно з базовим періодом, відсоткових пунктів:

$$\Delta ЗФC = ЗФC_1 - ЗФC_0, \quad (2.14)$$

$$ЗФC_{2016} = 35,3 - 67,1 = -31,8$$

$$ЗФC_{2017} = 18,7 - 35,3 = -16,6$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$ЗФC_{2016} = 0,83 - 67,1 = -66,27$$

$$ЗФC_{2017} = 0,74 - 35,3 = -34,56$$

2) постійних витрат:

$$ЗФC_{2016} = 0,64 - 0,83 = -0,19$$

$$ЗФC_{2017} = 0,13 - 0,74 = -0,61$$

3) змінних витрат:

$$ЗФC_{2016} = 35,3 - 0,64 = 34,66$$

$$ЗФC_{2017} = 18,7 - 0,13 = 18,57$$

Таким чином, запас фінансової стійкості підприємства знизився з 67,11% у 2015 році до 35,29% у 2016 році, та до 18,69% у 2017 році, тобто на 31,83 та 16,60 відсоткових пунктів відповідно. При цьому внаслідок збільшення постійних витрат на 44551,7 тис. грн. (212,9%), а також операційного доходу на 112492 тис. грн. (127,4 %) запас фінансової стійкості зменшився відповідно на 0,19 і 66,27 відсоткових пунктів у 2016 році. У 2017 році збільшення постійних витрат на 339,5% та операційного доходу на 137,5% запас фінансової стійкості зменшився на 0,61 та 34,56% відповідно. Єдиним фактором, який позитивно вплинув на зміну результативного показника, стало зменшення змінних витрат на 102644,3 у 2016 році, та збільшення змінних витрат на 24722,5 тис. грн., що становить 93,72% у 2017 році, та збільшення. Завдяки цьому запас фінансової стійкості підвищився на 34,66 та 18,57 відсоткових пунктів відповідно.

Отже, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості стало збільшення постійних витрат.

РОЗДІЛ 3

Планування фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»

3.1 Планування показників фінансової стійкості підприємства

Планування є фундаментом, на якому будується все управління підприємством і є основою для формування решти функцій управління підприємством. Планування - це процес визначення цілей, які підприємство передбачає досягти за певний період, встановлення єдиної стратегії розвитку, вибір основних способів і заходів її досягнення.

Діагностика банкрутства полягає саме в аналізі фінансового стану підприємства в поточному періоді його розвитку. Отже, основним завданням прогнозування неспроможності є правильна оцінка ступеня стійкості фінансового стану підприємства і динаміки його розвитку.

Фінансова стійкість підприємства як один із головних показників економічної діяльності підприємства слугує основою для ухвалення ефективних управлінських рішень щодо його подальшого функціонування. Оцінювання фінансової стійкості належить до важливих економічних проблем як із погляду самих підприємців, так і їхніх конкурентів.

Розроблення плану доходів і витрат та балансового плану підприємства є необхідною передумовою для прогнозування показників фінансової стійкості та пошуку резервів їх покращення.

Для прогнозування показників фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» на 2018 рік необхідно розробити план доходів та витрат і балансовий план даного підприємства.

План доходів та витрат являє собою планування обсягів доходів і витрат підприємства, і на цій основі визначення планового обсягу чистого прибутку.

Обґрунтування плану доходів та витрат ТОВ «ТАКТ» передбачає застосування у перебігу здійснення прогнозних розрахунків таких методів, як економіко-статистичний, розрахунково-аналітичний, експертних оцінок.

Так, обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) для ТОВ «ТАКТ» на 2018 рік розраховано на основі середнього темпу зростання за досліджувані в аналітичній частині роботи роки (34,75%).

Формула темпу зростання є такою:

$$TЗ_{пл} = \frac{ЧД_n^{\frac{1}{2}}}{ЧД_{n-1}}, \quad (3.1)$$

де, $TЗ_{пл}$ — темп зростання планового періоду;

$ЧД_n$ — чистий дохід попереднього року.

В результаті проведених розрахунків встановлено, що можливим є зростання даного показника до 936201 тис.грн. у 2018 році.

Слід зазначити, що у перебігу розроблення плану доходів та витрат до планового обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) через показники рівнів прив'язується визначення планового обсягу собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративних витрат та витрат на збут. При чому при плануванні, виходячи із встановлених закономірностей, були використані значення рівнів зазначених показників звітного періоду (2017 рік) або середнє значення, що склалося за 2015-2017 роки.

Планування собівартості продукції на підприємстві має дуже важливе значення, так як дозволяє знати, які витрати будуть потрібні підприємству на випуск і реалізацію продукції, які фінансові результати очікується в плановому періоді. Планування собівартості реалізованої продукції було здійснене від рівня собівартості у чистому доході, адже від рівня собівартості продукції при інших незмінних умовах залежить рівень прибутку.

Формула для розрахунку рівня собівартості у чистому доході така:

$$Р_{св} = \frac{ЧД}{СВ}, \quad (3.2)$$

де, $Р_{св}$ — рівень собівартості за і-період;

$ЧД$ — обсяг чистого доходу за і-період;

$СВ$ — обсяг собівартості за і-період.

З формули (3.2) випливає, що величина чистого прибутку знаходиться у прямій залежності від собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг). Так, у 2017 році рівень собівартості дорівнює 83%, тобто планова собівартість на 2018 рік складає – 777091 тис. грн.

Планування обсягу інших операційних витрат, інших операційних доходів, фінансових витрат, інших доходів та інших витрат було здійснено на підставі перенесення минулих тенденцій на плановий період із використанням темпів зростання або абсолютних приростів відповідних показників.

Плановий обсяг валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку до оподаткування та чистого прибутку було розраховано методом прямого рахунку.

Витрати з податку на прибуток на 2018 рік обчислювалися на підставі розрахованого прогнозного значення прибутку до оподаткування та рівня його оподаткування, який у середньому склався за 2015-2017 роки.

За підсумками проведених прогнозних розрахунків визначено, що плановий обсяг чистого прибутку в розпорядженні ТОВ «ТАКТ» на 2018 рік складе 59534 тис.грн.

Результати обґрунтування плану доходів та витрат ТОВ «ТАКТ» представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

План доходів та витрат ТОВ «ТАКТ» на 2018 рік

Стаття	Плановий період
	2018 рік
<i>I</i>	2
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	936201
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	777091
Валовий прибуток	159110
Інші операційні доходи	23312
Адміністративні витрати	28508
Витрати на збут	36392
Інші операційні витрати	28477

Продовження табл. 3.1

1	2
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	89046
Інші доходи	44
Фінансові витрати	15903
Інші витрати	559
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	72627
Витрати (дохід) з податку на прибуток	13093
Чистий прибуток	59534

Наочно динаміку основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТАКТ» у 2015-2018 роках ілюструє рис. 3.1.

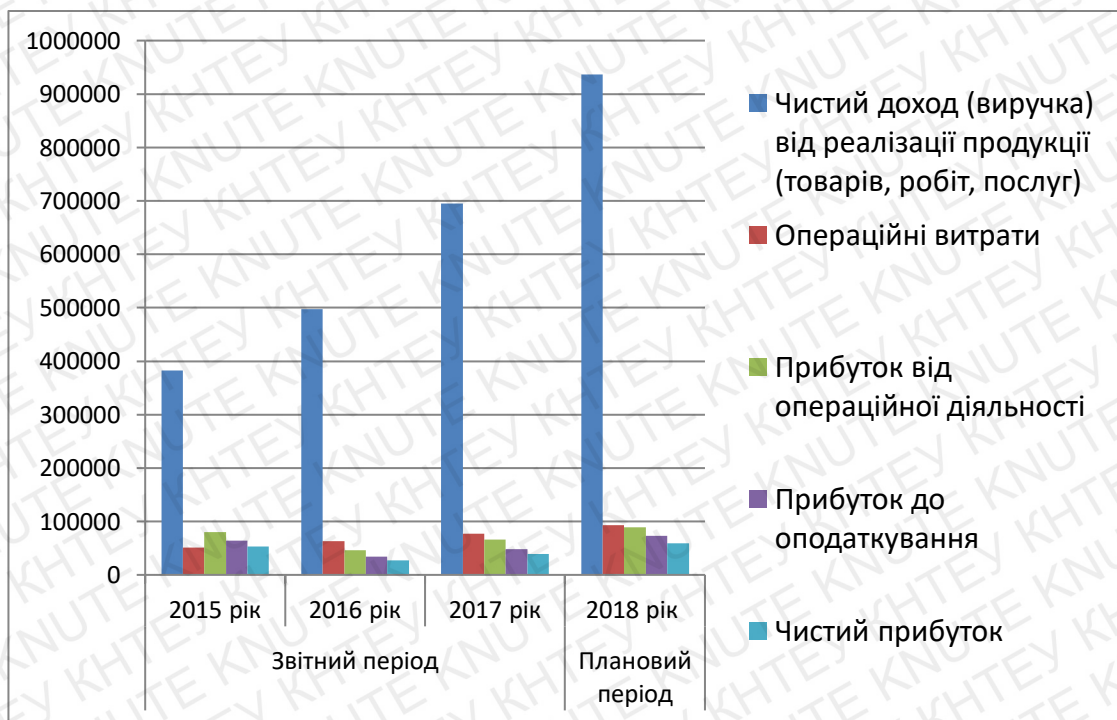

Рис. 3.1 Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТАКТ» за 2015-2018 роки, тис.грн.

При розробленні балансового плану будуть використані дані форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за 2015-2017 роки та прогнольні значення показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ТОВ «ТАКТ», розраховані на 2018 рік. Зокрема, значення основних показників плану доходів та витрат: чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та чистий прибуток необхідні для розроблення балансового плану.

Обґрунтування планового обсягу необоротних активів підприємства здійснювалося методом прямих розрахунків за окремими їх статтями. Оскільки зміна обсягів оборотних активів має безпосередній взаємозв'язок з обсягами діяльності підприємства, то їх планування доцільно провести у взаємозв'язку з обсягами діяльності. Це забезпечується завдяки використанню періоду обороту за окремими статтями оборотних активів.

Базова формула для розрахунку планового обсягу оборотних активів на основі періоду обороту:

$$OA_{i_{пл}} = PO_{i_3} \cdot OДодн_{пл}, \quad (3.1)$$

де, $OA_{i_{пл}}$ — i -та стаття оборотних активів у плановому періоді, тис.грн;

PO_{i_3} — період обороту i -ї статті оборотних активів, дні;

$OДодн_{пл}$ — одноденний обсяг діяльності у плановому періоді, тис.грн.

У цій формулі в розрахунку одноденного обсягу діяльності, як і періоду обороту окремих статей оборотних активів, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) чи собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Це визначається природою окремих статей оборотних активів: для розрахунку показників оборотності за матеріальними оборотними активами (запаси) використовується собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), для інших статей (поточна дебіторська заборгованість, грошові активи) — чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Наразі ТОВ «ТАКТ» розширює свою діяльність та має позитивну тенденцію до її збільшення, у 2018 році планується розширення площі складів під металопродукцію, а так же придбання основних засобів, вартістю 4948,8 тис. грн. для збільшення масштабів виробництва.

У результаті проведених розрахунків встановлено, що плановий обсяг необоротних активів ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року складе 68163 тис.грн., а оборотних активів – 372422 тис.грн.. Таким чином, загальна потреба у формуванні

активів досліджуваного підприємства на кінець 2018 року становитиме 440660 тис.грн..

Дебіторську заборгованість підприємство планує мінімізувати шляхом перевірки партнерів, за допомогою правильних формулювань умов контрактів, контролем за розрахунками на підприємстві. У ТОВ «ТАКТ» повинні бути налагоджені механізми виконання угод, система обліку та контролю, повідомлення контрагента про виконання робіт, терміни поставок.

Запаси є найважливішим елементом оборотних активів підприємства. Стосовно до виробничому підприємству запаси включають в себе запаси матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, комплектуючих) та товарні залишки (запаси готової продукції на складах).

Планування запасів на 2018 рік на основі періоду обороту товарних запасів, використовуючи базову формулу:

$$ПО_{тз} = \frac{TЗ}{ЧД} * Д, \quad (3.1)$$

де, $ПО_{тз}$ — період обороту фактичний товарних запасів;

$TЗ$ — товарні запаси, середня величина;

$ЧД$ — запланований чистий дохід, тис.грн;

$Д$ — кількість днів у періоді.

Так, у 2018 році період обороту товарних запасів склав 42 дні. Якщо підприємство планує збільшувати свою діяльність, то у плановому періоді збільшимо суму товарних запасів для забезпечення безперервності та ритмічності процесу обігу. Необхідність утворення запасів пояснюється умовами транспортування і реалізації товарів, змінами пропозиції та попиту, можливістю випадкових коливань розмірів пропозиції та попиту, а також інтервалів завезення товарів та ін.. Розміри товарних запасів повинні знаходитися у певній відповідності з розміром товарообігу, так як їх понаднормативна наявність і їх недостатність приносять економічний збиток підприємству.

Результати розроблення плану активів ТОВ «ТАКТ» представлені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

План активів ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року

АКТИВ	Плановий період
	Кінець 2018 року
I. Необоротні активи	
Нематеріальні активи:	
залишкова вартість	473
первісна вартість	2019
накопичена амортизація	1546
Незавершені капітальні інвестиції	20208
Основні засоби: залишкова вартість	46519
первісна вартість	74420
знос	27901
Довгострокова дебіторська заборгованість	964
Усього за розділом I	68163
II. Оборотні активи	
Запаси	173628
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	47255
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	
за виданими авансами	84844
з бюджетом	2269
Інша поточна дебіторська заборгованість	46129
Гроші та їх еквіваленти:	15793
Витрати майбутніх періодів	75
Інші оборотні активи	2430
Усього за розділом II	372422
Баланс	440660

За результатами проведених розрахунків на кінець 2019 року величина необоротних активів ТОВ «ТАКТ» досягне 68163 тис.грн., оборотних активів – 372422 тис.грн.. Відповідно сукупний обсяг активів досліджуваного підприємства на кінець 2018 року, як очікується, становитиме 440660 тис.грн..

Отже, в структурі активів ТОВ «ТАКТ» станом на кінець 2018 року переважатимуть оборотні активи, частки яких становитимуть 84,5%. Таку структуру активів можна назвати «легкою». До переваг такої структури активів відносять ліквідність активів, їх мобільність та гнучкість. Проте суттєве домінування оборотних активів погіршує захищеність активів від

інфляційного знецінення та збільшує ризик їх втрати у зв'язку із недобросовісністю контрагентів.

Плановий обсяг капіталу підприємства, який має відповідати плановій сумі його активів, розраховується за основними його складовими. Обґрунтування планового обсягу власного капіталу здійснюється з використанням методу прямих техніко-економічних розрахунків.

У плановому періоді 2018 року буде збільшуватися нерозподілений прибуток, оскільки чистий дохід підприємства збільшується. Наявність нерозподіленого прибутку в розмірі, необхідному для фінансування капіталовкладення, свідчить також і про наявність достатніх для цього готівкових грошових коштів.

У складі поточних зобов'язань підприємства є кредиторська заборгованість, яка має безпосередній взаємозв'язок з обсягами діяльності підприємства. Визначення її планового обсягу доцільно здійснити у взаємозв'язку з обсягами собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на основі періоду обороту кредиторської заборгованості у звітному періоді (2017 рік) або середнього періоду її погашення, який склався за 2015-2017 роки.

Базова формула для розрахунку планового обсягу кредиторської заборгованості за окремими її складовими є такою:

$$KZi_{nl} = POi_z \cdot OSodn_{nl}, \quad (3.2)$$

де, R_{sv} — рівень собівартості за і-період;

ЧД — обсяг чистого доходу за і-період;

СВ — обсяг собівартості за і-період.

Так, використовуючи вищенаведену формулу для розрахунку планового обсягу кредиторської заборгованості у 2018 році буде складати – 39438 тис. грн. Загальне зростання поточної кредиторської заборгованості споживчого товариства було зумовлене як збільшенням обсягів його діяльності, так і допущеним у звітному році сповільненням оборотності оборотних активів, що вимагало додаткового залучення капіталу в оборот підприємства.

Проведені розрахунки показують, що плановий обсяг власного капіталу ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року становитиме 276066 тис.грн., а позиковий капітал, який на досліджуваному підприємстві складається лише з поточних зобов'язань, дорівнюватиме 164594 тис.грн.. При цьому для формування активів, обсяг яких зросте під впливом збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), досліджуване підприємство потребуватиме додаткового залучення короткострокового банківського кредиту в сумі 1389 тис.грн..

Результати розроблення плану пасивів ТОВ «ТАКТ» представлені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

План пасивів ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 рік*

ПАСИВ	Плановий період
	Кінець 2018 року
1	2
I. Власний капітал	
Зареєстрований (пайовий) капітал	34500
Резервний капітал	14302
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	227264
Усього за розділом I	276066
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	
Короткострокові кредити банків	55228
Поточні зобов'язання за розрахунками:	
за товари, роботи, послуги	18653
з бюджетом	3177
зі страхування	367
з оплати праці	1873
з одержаних авансів	15368
з учасниками	668
Поточні забезпечення	1067
Інші поточні зобов'язання	68193
Усього за розділом III	164594
Баланс	440660

Наочно структуру активів та капіталу ТОВ «ТАКТ» у 2018-2019 роках ілюструють рис. 3.2 та 3.3.

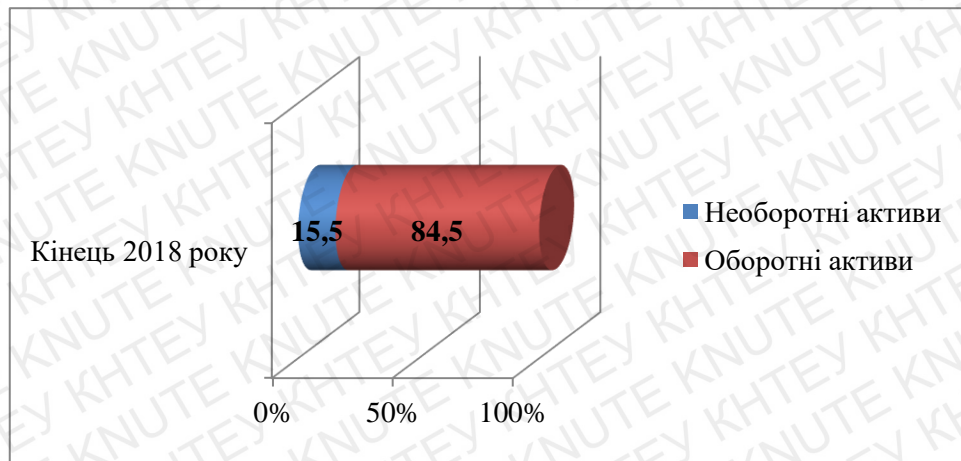

Рис. 3.2 Структура активів ТОВ «ТАКТ» у 2018 рік, %

Отже, у структурі активів ТОВ «ТАКТ», згідно розробленого балансового плану, частка необоротних активів складає 15,5%, а оборотних активів – 84,5%.

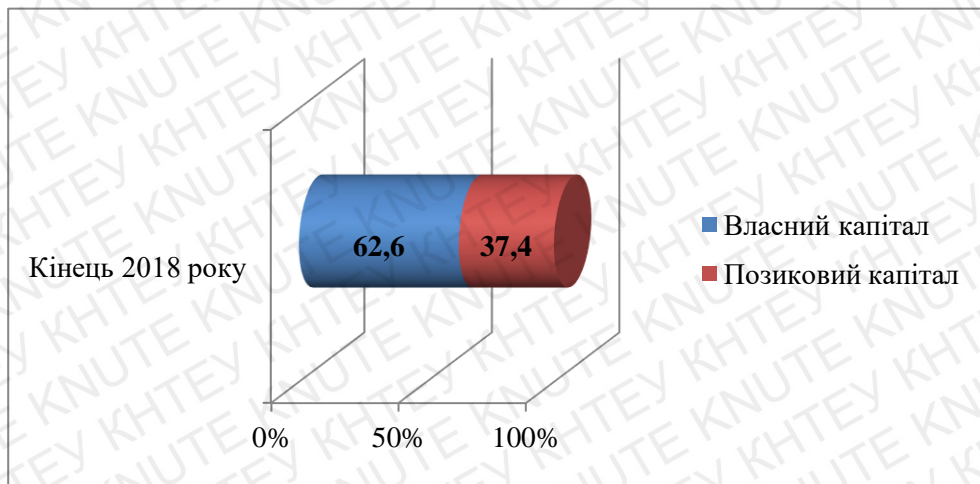

Рис. 3.3 Структура капіталу ТОВ «ТАКТ» у 2018 рік, %

Отже, у структурі пасивів ТОВ «ТАКТ», згідно розробленого балансового плану, частка власного капіталу становитиме 62,6% на кінець 2018 року, а позикового капіталу - 37,4%. Переважання власного капіталу має такі переваги: простота та швидкість залучення, висока здатність генерувати прибуток, забезпечення фінансової стійкості підприємства, збереження повного управління і контролю з боку первинних власників. Натомість, порівняно із позиковим капіталом, власні кошти мають обмежені обсяги залучення (залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності підприємства), більш високу вартість порівняно із альтернативними зовнішніми джерелами.

3.2 Оцінка фінансової стійкості підприємства в плановому періоді

Як зазначалося, фінансова стійкість – це характеристика стабільності фінансового стану підприємства, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів. Фінансова стійкість відбиває рівень ризику діяльності підприємства та його залежності від позикового капіталу.

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» за досліджуваний період здійснювалася за даними балансу, що дозволило охарактеризувати структуру джерел фінансування активів, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

За результатами розрахунків прогнозного рівня показників фінансової стійкості можна зробити висновки:

- про інтенсивність використання позикових коштів;
- про ступінь залежності від короткострокових зобов'язань;
- про рівень довгострокової стійкості підприємства без короткострокових позикових коштів.

Визначимо тип фінансової стійкості досліджуваного підприємства на кінець 2018-2019 років на основі методики В.В. Ковальова (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Оцінка типу фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» у 2015-2018 рр*

Показники	2015р	2016р	2017р	2018р
Власні оборотні кошти, тис.грн.	113954	139719	165087	207828
Нормальні джерела фінансування запасів, тис.грн.	148805	171006	240424	281708
Запаси та витрати, тис.грн.	105462	107552	150308	173702
ВОК-ЗВ, тис.грн.	8492	32167	14779	34126
Діагностика	ВОК>ЗВ	ВОК>ЗВ	ВОК>ЗВ	ВОК>ЗВ
НДФЗ-ЗВ, тис.грн.	43343	63454	90116	108006
Діагностика	НДФЗ> ЗВ	НДФЗ> ЗВ	НДФЗ> ЗВ	НДФЗ> ЗВ
Тип фінансової стійкості	І тип - абсолютна			

*Джерело: складено автором на основі балансу.

З розрахунків робимо висновок, що як і у 2015-2017 роках, ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року матиме абсолютну фінансову стійкість, оскільки обсяг власних оборотних коштів перевищує величину запасів та витрат. Це означає, що підприємство не залежить від банківських кредитів, має абсолютну ліквідність і забезпечує поточну та перспективну платоспроможність.

Наочно динаміку агрегатів фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» у 2015-2018 роках зображено на рис. 3.4.

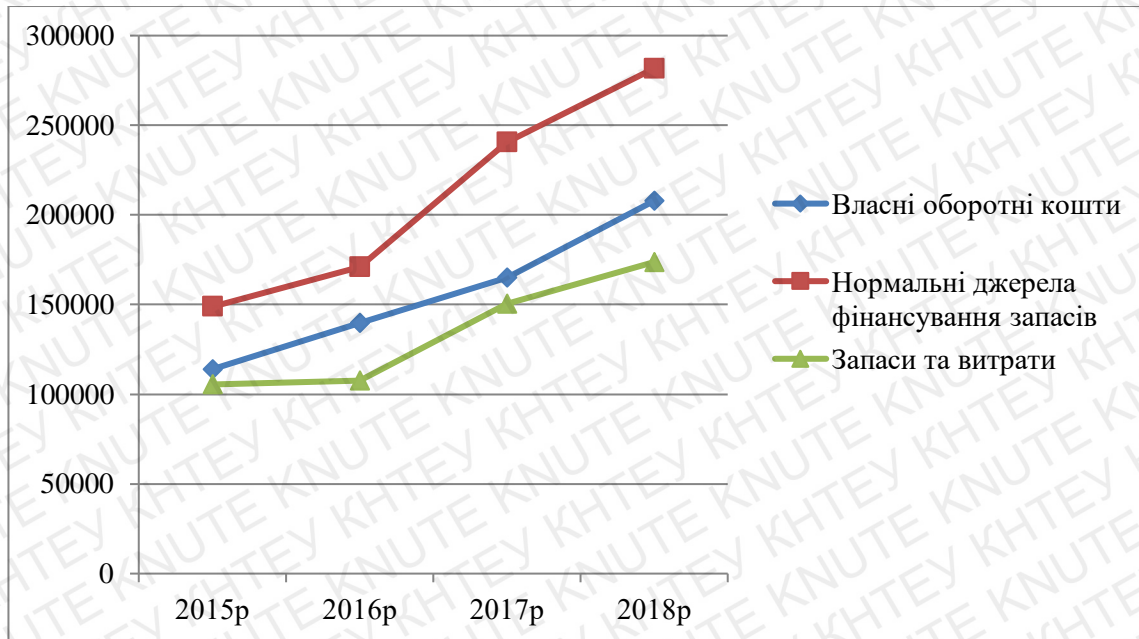

Рис. 3.4 Динаміка агрегатів фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» станом на кінець 2015-2018 років, тис.грн.*

Результати розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ», які характеризують ступінь фінансової незалежності підприємства у планових 2018-2019 роках, наведені у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Показники фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» у 2015-2019 роках*

Показник	На кінець року			
	2015	2016	2017	2018
<i>I</i>	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансової автономії	0,60	0,66	0,60	0,63
Коефіцієнт фінансової залежності	1,66	1,50	1,65	1,60
Коефіцієнт фінансової заборгованості	0,40	0,34	0,40	0,37

Продовження табл. 3.5

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Коефіцієнт покриття боргу	1,51	1,98	1,53	1,68
Коефіцієнт фінансового ризику	0,66	0,50	0,65	0,60
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,52	0,60	0,53	0,56
Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу	0,28	0,25	0,26	0,25
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,08	1,30	1,10	1,20
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,15	0,16	0,12	0,12
Коефіцієнт маневреності	0,72	0,75	0,74	0,75
Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом	1,08	1,30	1,10	1,20

Коефіцієнтний підхід передбачає порівняння певних абсолютних показників і отримання на його основі значень різноманітних коефіцієнтів (відносних показників), які в даному випадку дають змогу оцінити динаміку рівня фінансової стійкості підприємства за досліджуваний період. Так, у табл. 3.6 обчислено показники абсолютної та відносної зміни значень коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» за 2017-2018 роки.

Таблиця 3.6

**Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ»
за 2017-2018 роки***

Показник	На кінець року		Абсолютний приріст,% 2018р до 2017р	Темп росту, % 2018р до 2017р
	2017	2018		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Коефіцієнт фінансової автономії	0,60	0,63	0,02	103,67
Коефіцієнт фінансової залежності	1,65	1,60	-0,06	96,46
Коефіцієнт фінансової заборгованості	0,40	0,37	-0,02	94,39
Коефіцієнт покриття боргу	1,53	1,68	0,15	109,83

Продовження табл. 3.6

1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового левериджу)	0,65	0,60	-0,06	91,05
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,53	0,56	0,03	105,39
Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу	0,26	0,25	-0,02	94,06
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	1,10	1,20	0,10	108,93
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,12	0,12	-0,01	95,57
Коефіцієнт маневреності	0,74	0,75	0,02	102,08
Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом	1,10	1,20	0,10	108,93

При розрахунку прогнозних показників фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» спостерігаємо станом на кінець 2018 року підвищення таких коефіцієнтів, як: коефіцієнту фінансової автономії на 0,02 - до 0,63, що є позитивним явищем, оскільки нормативне значення коефіцієнта повинно бути більше 0,5; коефіцієнту покриття боргу на 0,15 - до 1,68, що свідчить про те, що власний капітал підприємства в 1,68 рази перевищуватиме обсяг позикового капіталу; коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власними коштами на 0,03 – до 0,56, а це означає, що станом на 31.12.2018 оборотні активи досліджуваного підприємства на 56% будуть профінансовані за рахунок власного оборотного капіталу; коефіцієнту забезпечення власними обіговими коштами запасів на 0,1 – до 1,2, що свідчить про високі можливості підприємства щодо фінансування матеріальної частини оборотних активів за рахунок власних коштів; коефіцієнту маневреності на 0,1 – до 0,75, тобто 75% власного капіталу ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року буде спрямовано на формування ліквідної частини його активів – оборотних.

У той же час, на кінець 2018 року матиме місце скорочення значення коефіцієнта фінансової залежності з 1,65 до 1,6, що означає зменшення частки

позикових коштів у фінансуванні активів підприємства. Також матиме місце відповідне скорочення частки позикового капіталу в загальному обсязі пасивів досліджуваного підприємства – з 40 до 37%, про що свідчить скорочення значення коефіцієнта фінансової заборгованості з 0,4 до 0,37. Крім цього, на кінець 2018 року спостерігаємо скорочення коефіцієнтів фінансового ризику, співвідношення необоротних активів і власного капіталу, що в цілому дозволяє констатувати, що рівень фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року у порівнянні із звітним періодом (кінець 2017 року) покращиться.

Графічно динаміку основних коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» за 2015-2018 роки зображено на рис. 3.5.

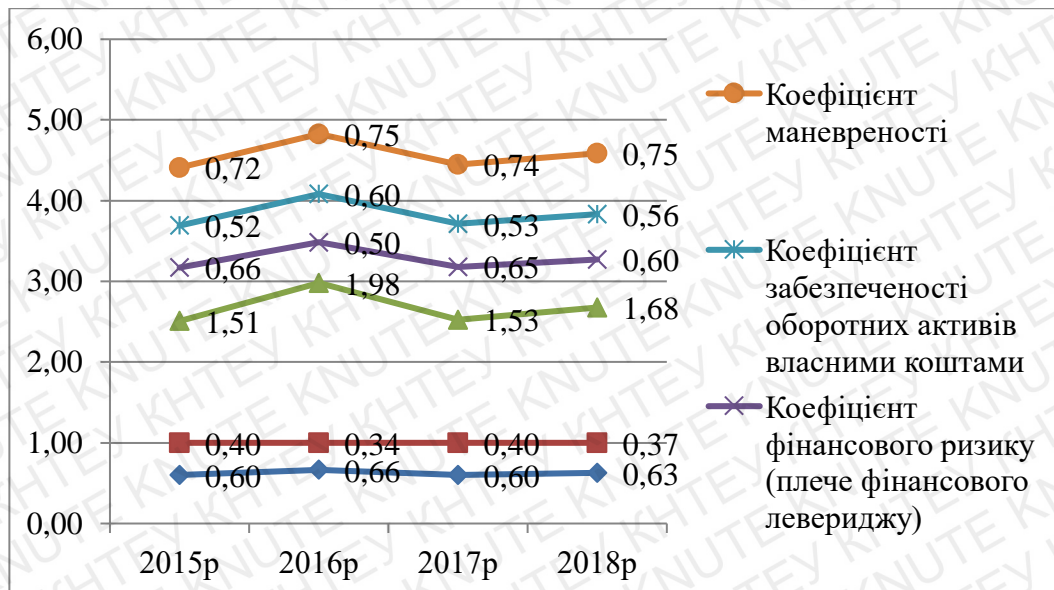

Рис. 3.5 Динаміка основних коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» станом на кінець 2015-2018 років*

Отже, загалом рівень фінансової незалежності ТОВ «ТАКТ» можна оцінити як високий із незначним прогнозованим погіршенням станом на кінець 2019 року, що вимагає обґрунтування заходів щодо її підвищення.

3.3 Розробка заходів щодо підвищення фінансової стійкості підприємства

Дослідження питання підвищення фінансової стійкості є актуальним, оскільки в даний час головною проблемою ефективного функціонування

підприємств є низький рівень їх фінансової стійкості. Виступаючи дієвим інструментом фінансового контролінгу, без якого неможливо налагодити ефективне антикризове фінансове управління фірмою, система завчасного попередження й реагування на погіршення фінансового стану суб'єкта підприємництва є специфічною інформаційною системою, покликаною своєчасно виявляти кризову ситуацію, що напряду або опосередковано загрожує його подальшому нормальному функціонуванню й навіть існуванню, та оперативно сигналізувати про це менеджерському персоналу підприємства.

В основі забезпечення фінансової стійкості лежить рух його грошових коштів в узгоджених обсягах і часі, що виступає як безперервний процес. Для кожного напрямку використання грошових коштів має бути відповідне джерело. Цикл руху грошових засобів, здатний забезпечити фінансову стійкість підприємства, якщо досягнута їх узгодженість в розмірі та в часі.

Процес управління фінансовою стійкістю - це сукупність циклічних дій, пов'язаних з виявленням факторів, що впливають на фінансову стійкість, з пошуком і організацією виконання прийнятих фінансових рішень. Стратегічне управління фінансовою стійкістю повинно враховувати не тільки цілі фінансового менеджменту та тип фінансової політики, а й вид фінансової стійкості, який характерний для підприємства на даний момент часу. Фінансово стійкий стан підприємства дає можливість здійснювати активний розвиток підприємства (поєднання операцій з різним рівнем фінансового ризику, що дозволяє впроваджувати інновації, проводити модернізацію і технічне переозброєння підприємства). В умовах стабільного фінансового стану доцільні заходи щодо підвищення рентабельності продажів, обережні вкладення в ризикові інвестиції, їх ранжування за ступенем терміновості здійснення. Підприємству, що знаходиться в нестійкому фінансовому стані, при здійсненні вкладень доцільно віддавати перевагу менш ризиковим операціям і які мають найменший термін окупності.

Основним стратегічним завданням фінансово нестійкого підприємства є стабілізація фінансового стану шляхом реструктуризації заборгованості, відстрочення платежів, продажу непрофільних активів.

Управління фінансовою стійкістю підприємства залежить від типу фінансової політики, що застосовується на підприємстві, оскільки від неї залежить допустимий рівень ризику і рентабельності, а також цільові показники фінансової стійкості.

Реалізуючи консервативну фінансову політику, досліджуване підприємство ТОВ «ТАКТ» при управлінні структурою джерел фінансування віддає перевагу власним джерелам фінансування, що обумовлює недостатній рівень рентабельності активів через відсутність ефекту фінансового важеля і високої ціни капіталу. Результатом даної фінансової політики є мінімізація втрати фінансової стійкості, однак в результаті недостатнього фінансування інвестиційної діяльності можливе зниження конкурентоспроможності продукції. Для збереження фінансової стійкості в довгостроковому періоді важливо регулювати відпускні ціни на готову продукцію шляхом мінімізації постійних витрат підприємства, а також активізувати заходи щодо просування продукції.

До напрямів забезпечення фінансової стійкості інструментами тактичного фінансового менеджменту можна віднести вибір цільової структури фінансування оборотних коштів, встановлення принципів оптимізації політики управління витратами (обґрунтованості, мінімізації, планування), який дозволяє уточнити заходи щодо досягнення цільової фінансової стійкості підприємств (табл. 3.7).

Управління витратами підприємства будується за наступними напрямками: планування витрат виходячи з цільового рівня рентабельності і прибутку підприємства (залежно від типу фінансової політики); нормування витрат і калькулювання собівартості продукції з метою уникнення зайвого затоварення фінансових ресурсів; пошук можливостей зниження витрат

(використання взаємозамінних комплектуючих, зменшення браку, скорочення простоїв устаткування, застосування енергоефективного обладнання).

Таблиця 3.7

Тактичні інструменти забезпечення фінансової стійкості підприємства

Консервативна політика	Помірна політика	Агресивна політика
управління оборотними активами		
- забезпечується потреба в оборотних коштах за рахунок власного капіталу на рівні 50- 70%; - 20-30% оборотних коштів фінансується за рахунок довгострокового позикового капіталу; - значні витрати власного капіталу на фінансування оборотних коштів; - мінімізація рівня дебіторської та кредиторської заборгованості; - максимізація грошових коштів підприємства	- оборотні кошти фінансуються на 50% за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу; - за рахунок короткострокового позикового капіталу - весь обсяг змінної їх частини оборотних засобів; - середній рівень витрат власного капіталу на фінансування оборотних коштів; - співставні темпи зростання і оборотності дебіторської заборгованості, мінімізація простроченої; - середній рівень обсягу грошових коштів підприємства	- оборотні кошти фінансуються на 10-30% за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу; - 90-70% в оборотних коштах фінансується за рахунок короткострокового позикового капіталу; - низький рівень витрат власного капіталу на фінансування оборотних коштів; - темпи зростання кредиторської заборгованості вище дебіторської; - мінімальний рівень грошових коштів

управління витратами – калькулювання собівартості продукції		
- зниження витрат за рахунок знижок постачальників на значний обсяг закупівлі; - зниження витрат на оплату праці за рахунок підвищення кваліфікації персоналу; - скорочення простоїв обладнання, здійснення повного циклу виробництва	- закупівля сировини і матеріалів з урахуванням можливого збою поставок продукції; - модернізація обладнання, що знижує потребу в трудових ресурсах; - виконання виробництва продукції із залученням зовнішніх фахівців	- жорстке нормування закупівель сировини, відсутність складських приміщень, розвинена логістика; - реінжиніринг бізнес-процесів; - використання аутсорсингу у виробництві продукції; - застосування прискореної амортизації в результаті закупівлі обладнання в лізинг

*Джерело: удосконалено автором на основі[47, с.97].

Управління оборотними коштами підприємства являє собою управління їх кругообігом, в процесі якого ці кошти проходять три стадії: грошову, виробничу і товарну. Для забезпечення безперервного процесу виробництва на підприємстві оборотні кошти повинні знаходитися в достатній кількості в кожній з трьох стадій виробництва. Мінімальна потреба в оборотних коштах покривається за рахунок власних оборотних коштів, розмір яких повинен складати не менше 10% від оборотних активів, а рекомендоване значення складає 50-70%. Додаткова потреба в оборотних коштах покривається за рахунок позикових коштів, які є платними, що призводить до зменшення прибутку підприємства, тому важливо враховувати їх вплив на фінансові результати підприємства.

Оскільки позитивним чинником фінансової стійкості є наявність джерел формування запасів, а негативним фактором - величина запасів, то основними способами виходу з нестійкого і кризового фінансового станів будуть: поповнення джерел формування запасів і оптимізація їх структури, а також

обґрунтоване зниження рівня запасів. Цього можна досягти наступними способами:

- збільшення реального власного капіталу за рахунок збільшення розміру статутного капіталу, а також за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку (застосовується в тому випадку, якщо підприємство не несе непокриті збитки за досліджуваний період, інакше особливих результатів дати не може);

- розробка грамотної фінансової стратегії підприємства, яка б дозволила підприємству залучати, як короткострокові, так і довгострокові позикові кошти, при цьому підтримуючи оптимальні пропорції між власним і позиковим капіталом;

- перегляд середньозважених величин запасів продукції на складах на день, тиждень, місяць. Зниження рівня запасів відбувається в результаті планування залишків запасів, а також реалізації невикористаних товарно-матеріальних цінностей. Завищений розмір запасів, впливає на кредиторську заборгованість, що відповідно несприятливо для підприємства. Також позитивний вплив на покращення фінансової стійкості підприємства може надати: посилення роботи зі стягнення дебіторської заборгованості, в результаті якої відбувається підвищення частки грошових коштів, прискорення оборотності оборотних коштів, зростання забезпеченості власними оборотними засобами; прискорення оборотності дебіторської заборгованості і, як наслідок, більш ритмічні надходження коштів від дебіторів, збільшення «запасу міцності» за показниками платоспроможності тощо.

Отже, для підвищення фінансової стійкості підприємству необхідно вишукувати резерви по збільшенню темпів нагромадження власних джерел, забезпеченню матеріальних оборотних засобів власними джерелами. Крім того, необхідно знаходити найбільш оптимальне співвідношення фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний

процес виробництва та реалізації продукції, а також витрати по його розширенню та оновленню.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темпи розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації, розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, після аналізу теоретично-методичних аспектів фінансової стійкості підприємства у процесі господарювання можна зробити певні висновки.

Фінансова стійкість – здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів і пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість в умовах допустимого рівня ризику. Характеризується високою платоспроможністю та ліквідністю, високою кредитоспроможністю та рентабельністю, реалізується на довгострокову перспективу та забезпечує стабільність діяльності. Чим вище стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик виявитися на краю банкрутства.

Фінансова стійкість залежить від факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Рівень їх комплексного впливу на фінансову стійкість підприємства залежить від, обраної стратегії діяльності та управління, галузі господарювання підприємства, стадії його життєвого циклу, а також від загального рівня економічного розвитку країни, обраної внутрішньої та зовнішньої політики та інших соціально-політичних та економічних факторів.

На основі дослідження та узагальнення різних методичних підходів щодо оцінювання фінансової стійкості підприємств виокремлюють обчислення певної кількості коефіцієнтів на основі дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансової стійкості підприємства.

Проаналізувавши показники фінансового стану ТОВ «ТАКТ» можна зробити висновок, що фінансове становище - стабільне. Підприємство не має проблем з майновим станом, ліквідністю, платоспроможність та рентабельністю. Загалом підприємство фінансує свою діяльність в основному

за рахунок власного капіталу, частка якого у 2017 році складає 60,43%. Відповідно, позиковий капітал в загальній сумі капіталу підприємства складає 39,57 % у 2017 році. Таке співвідношення на підприємстві свідчить про високий рівень фінансової стійкості та незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

За аналітичний період досягалась абсолютна фінансова стійкість. Це означає, що поточна діяльність підприємства фінансується переважно за рахунок власного оборотного капіталу, а тому воно не залежить від банківських кредитів та має абсолютну ліквідність та забезпечує поточну на перспективну платоспроможність.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) на протязі аналізованого знаходився весь час більше нормативного значення – 0,6. Це означає, що частка власного капіталу в усьому майні підприємства тримається приблизно на одному рівні, та становить більше половини, що свідчить про незалежність підприємства від позикових джерел. Але у останній аналітичний 2017 рік, цей показник значно зменшився у порівнянні з 2016 роком на 90,4%, це свідчить про те, що підприємство більше почало використовувати позикові кошти, але не втративши при цьому абсолютний тип фінансової стійкості;

Що стосується коефіцієнта залежності, то у 2017 році показник зріс на 0,15%, що свідчить про збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємств. Цей показник на всьому аналітичному періоді перевищує значення 1, це означає що власники не повністю фінансують своє підприємство.

Коефіцієнт фінансової заборгованості свідчить, що більша частина активів підприємства фінансується за рахунок власних коштів так як показник протягом 2015-2017 рр. був менше 0,5. Але так як показник в 2017 році виріс у 117,94 рази в порівнянні з 2016 роком, то ризик пов'язаний з роботою фірми зріс.

Коефіцієнт покриття боргу свідчить, що в 2016 році для підприємства була найбільш сприятлива ситуація, оскільки сукупний борг є в показнику

знаменником, і для самої компанії позичальника найбільш сприятливою є ситуація, коли значення цього коефіцієнта є максимальним. В 2017 році показник знизився до рівня 2015 року на у 77,7% разів, у порівнянні з 2016 роком, і відповідно зменшилась кількість обсягу вільних коштів, які компанія може використовувати для розвитку та виплати боргових зобов'язань.

Коефіцієнт фінансового ризику, або плече фінансового важелю, характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу, тобто на 1 грн власного капіталу в 2016 році приходилось 0,50 грн залученого капіталу. Зростання цього коефіцієнта в 2017 році на 0,15% свідчить про підвищення залежності від залучених джерел, втрату фінансової автономії.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами характеризує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти; рекомендоване значення коефіцієнта $> 0,1$; так як в 2015-2017 рр. значення показників було більше за 0,1, то оборотні активи підприємства можуть оперативнo перетворитись на ліквідні кошти.

Коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу показує, що в 2017 році на 1 грн. власного капіталу припадало 0,26 грн. необоротних активів. Приблизне значення цього показника має бути в межах 0,5-0,8. Значення коефіцієнта в 2015-2017 рр. було менше ніж 0,5, що свідчить про те, що підприємство формує власні оборотні кошти переважно за рахунок власного капіталу, що як правило розцінюють негативно.

Незважаючи на абсолютну фінансову стійкість, яка була присутня на ТОВ «ТАКТ» у досліджуваний період 2015-2017 роки, підприємство знаходиться у становищі погіршення фінансової стійкості.

Тож необхідно вжити заходів щодо покращення фінансового стану підприємства, оптимізацію показників і відповідності їх дійсному стану підприємства.

При проведенні факторного аналізу було виявлено, що головним фактором збільшення порогу рентабельності та зменшення запасу фінансової

стійкості стало зростання постійних витрат на 44551,7 тис. грн. у 2016 році, та 201185,5 у 2017 році.

В структурі активів ТОВ «ТАКТ» станом на кінець 2018 та 2019 років переважатимуть оборотні активи, частки яких становитимуть 84,5 та 86,7%.

У плановому періоді 2018-2019 рік буде збільшуватися нерозподілений прибуток, оскільки чистий дохід підприємства збільшується. Наявність нерозподіленого прибутку в розмірі, необхідному для фінансування капіталовкладення, свідчить також і про наявність достатніх для цього готівкових грошових коштів.

У структурі пасивів ТОВ «ТАКТ», частка власного капіталу становитиме 62,6% на кінець 2018 року та 60,4% на кінець 2019 року, а позикового капіталу, відповідно, 37,4 та 39,6%. Переважання власного капіталу має такі переваги: простота та швидкість залучення, висока здатність генерувати прибуток, забезпечення фінансової стійкості підприємства, збереження повного управління і контролю з боку первинних власників. Натомість, порівняно із позиковим капіталом, власні кошти мають обмежені обсяги залучення (залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності підприємства), більш високу вартість порівняно із альтернативними зовнішніми джерелами.

При розрахунку прогнозних показників фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» спостерігаємо станом на кінець 2018 року підвищення таких коефіцієнтів, як: коефіцієнту фінансової автономії на 0,02 - до 0,63, що є позитивним явищем; коефіцієнту покриття боргу на 0,15 - до 1,68, що свідчить про те, що власний капітал підприємства в 1,68 рази перевищуватиме обсяг позикового капіталу; коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власними коштами на 0,03 – до 0,56, а це означає, що станом на 31.12.2018 оборотні активи досліджуваного підприємства на 56% будуть профінансовані за рахунок власного оборотного капіталу; коефіцієнту забезпечення власними обіговими коштами запасів на 0,1 – до 1,2, що свідчить про високі можливості підприємства щодо фінансування матеріальної частини оборотних активів за

рахунок власних коштів; коефіцієнту маневреності на 0,1 – до 0,75, тобто 75% власного капіталу ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року буде спрямовано на формування ліквідної частини його активів – оборотних.

У той же час, на кінець 2018 року матиме місце скорочення значення коефіцієнта фінансової залежності з 1,65 до 1,6, що означає зменшення частки позикових коштів у фінансуванні активів підприємства. Також матиме місце відповідне скорочення частки позикового капіталу в загальному обсязі пасивів досліджуваного підприємства – з 40 до 37%, про що свідчить скорочення значення коефіцієнта фінансової заборгованості з 0,4 до 0,37. Крім цього, на кінець 2018 року спостерігаємо скорочення коефіцієнтів фінансового ризику, співвідношення необоротних активів і власного капіталу, що в цілому дозволяє констатувати, що рівень фінансової стійкості ТОВ «ТАКТ» на кінець 2018 року у порівнянні із звітним періодом (кінець 2017 року) покращиться.

Реалізуючи консервативну фінансову політику, досліджуване підприємство ТОВ «ТАКТ» при управлінні структурою джерел фінансування віддає перевагу власним джерелам фінансування, що обумовлює недостатній рівень рентабельності активів через відсутність ефекту фінансового важеля і високої ціни капіталу. Результатом даної фінансової політики є мінімізація втрати фінансової стійкості, однак в результаті недостатнього фінансування інвестиційної діяльності можливе зниження конкурентоспроможності продукції.

Для підвищення фінансової стійкості підприємству необхідно вишукувати резерви по збільшенню темпів нагромадження власних джерел, забезпеченню матеріальних оборотних засобів власними джерелами. Крім того, необхідно знаходити найбільш оптимальне співвідношення фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також витрати по його розширенню та оновленню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрютина, М. С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства [Текст] : Навч. посібник / М. С. Абрютина — Вид.: Справа і Сервіс, 2013. — 256 с.
2. Анисимова, Г. С. Вплив структури капіталу на фінансово-економічний стан промислового підприємства [Текст] / Г.С. Анисимова // Економічний стан підприємства. — 2017. — № 1. — С.96-102.
3. Ареф'єва, О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О.В. Ареф'єва, Д.М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — №8. — С.83–90.
4. Баканов М.І., Мельник М. В., Шеремет А. Д. Теорія економічного аналізу і учень для вузів / М.І. Мельник, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет // ЦУЛ, — 2016. — С.103–158.
5. Бахмут О.І. Аналіз платоспроможності підприємства / О.І. Бахмутов // Економіка. Фінанси. Право. —2012. - №12. — С.21-26.
6. Бень, Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. — 2002. — N 6. — С. 53 – 61
7. Білик М. Д. Сутність и оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. - 2015. - № 3. - С. 117-128.
8. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: навчальний курс / І.О. Бланк. — Київ : Ника-Центр. — 2011. — 345 с.
9. Богданівська Л.А., Виноградов, Г.Г., Аналіз господарської діяльності в промисловості / Л.А. Богданівська, Г. Г. Виноградів. - М.: Економіка. - 2011. - 286 с.
10. Бугай В.З. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / В.З. Бугай, В.М. Омельченко // Держава та регіони. — 2012. — № 1. — С. 34–39.

11. Бука Л.Н. Фінансово-економічний аналіз / Л.Н. Лука // Бухгалтерський облік і аналіз. – 2011. – № 12. – С. 21–22
12. .Бутинець Ф. Ф., Шкарабан С. І. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності “Облік і аудит” / Ф. Ф. Бутинця. – Житомир.: ПП “Рута”, 2013. – 680с.
13. Видеке Б. Система рациональной организации металлургического производства / Б. Видеке, Ю.Б. Иванов. – Х.: Изд-во "Основа", 2010. – 174 с.
14. Гончаренко В.В. Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємства / В.В. Гончаренко, А.Г. Бондаренко // Економіка. – 2014. – № 2. – С. 87–91
15. Гуляєва Н.М. Фінансові ресурси підприємств / Н.М. Гуляєва, О.В. Сьомко // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С. 58-62.
16. Дем'яненко І.В. Фінансова стійкість підприємств та її бюджетно-правове регулювання. //Фінанси України. - 2014. - №5.
17. Заюкова М. С. Теорія фінансової стійкості підприємства: Монографія / М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз, Т. М. Кравченко, І. М. Кулік, Л. В. Мосійчук – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2004. – 155 с
18. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003.– 144 с.
19. Ковальов В.В, Волкова О. Н. Аналіз господарської діяльності підприємства: Підручник. - М .: ТК Велбі,Прспект, 2016. - 424 с.
20. Ковальська К.В. Фінансова стійкість акціонерного підприємства як умова його економічного розвитку. //Фінанси України. - 2016. - №2.
21. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. - 3-тє вид., Перероб. и доп. /М. Я. Коробов. - К .: Т-во «Знання», КОО, 2012. - 294 с.

22. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія /Л. А. Костирко – Х: Фактор. 2008 – 336 с.
23. Котляр, М. Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів/ М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2015. – №1. – С. 113-118.
24. Кравченко М. С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства / М. С. Кравченко // Вісник економічної науки України – 2014. – № 2. – С. 61–63.
25. Крамаренко, Г. О. Фінансовий аналіз і планування: навчальний посібник / Г. О. Крамаренко / Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К. : ЦНЛ, 2013. – 224 с.
26. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії его розвитку / О.Р. Кривицька //Фінанси України, 2015, N № 3. - С. 138-146
27. Кручок, С. І. Оцінка фінансового стану підприємств/С. І. Кручок // Фінанси України. – 2012. – № 8. – С. 40-48.
28. Мамонтова, Н. А. Умови забезпечення фінансової стійкості підприємств / Н. А. Мамонтова // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 103-107.
29. Марцин, В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства/В. С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 7. – С. 26 – 30.
30. Матросова, В. О. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємств/ В. О. Матросова, Т. В. Буряк // Вісник Національного технічного університету «КПІ». – 2010. – №56. – С. 27-30.
31. Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємств [Електронний ресурс] / Українська кооперація. Економіка : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/2010-3/num/Cskljjar.htm>
32. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

33. Овсяннікова А.О. Оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства як інструменту контролю за його діяльністю. - Наука і вища освіта : тези доповідей XXIII Міжнар. наук. конф., - м. Запоріжжя, 23 квітня 2015 р. / Класичний приватний університет. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – 638 с.
34. Овчаренко, Р. В. Інформаційне забезпечення та методика оцінювання фінансової стійкості підприємства / Р. В. Овчаренко // Банківська справа. – 2011. – № 4. – С. 59-62.
35. Оптимізація структури капіталу підприємства [Електронний ресурс] /Запорізький національний університет : [сайт]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_4/files/EC410_35.pdf.
36. Островська О. Модель ідентифікації стійкості фінансового стану підприємств. //Ринок цінних паперів України. - 2013. - №9 - 10.
37. Павловська В.М. Фінансовий аналіз Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни . - К.: Знання, 2012. - 388 с.
38. Павловська О.В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану. // Фінанси України.- 2012.- №11.- С.54-62.
39. Пилипенко А. Фінансова стійкість і стратегія підприємства в умовах ринку. //Банківська справа. - 2016. - №2.
40. Подольська В.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В.О. Подольська, О.О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2009. – № 4 (35). – С. 136-142.
41. Родіонова В. М. Фінансова стійкість підприємства в умовах інфляції / В. М. Родіонова, М. А. Федотова. - М .: Перспектива, 2010. - 98 с.
42. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. - 2-ге видан., випр. і доп. / Г.В. Савицька. – К., 2015. – 662 с.
43. Савко О.Я. Підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств / О.Я. Савко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

//http://mevhn.com/load/2013/7_konkurentnij_potencial_pidpriemstva_metodi_ta_mekhanizmi_pidvishhe_nnja/37-1-0-180

44. Смачило, В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств/В. В. Смачило, Ю. В. Будникова // Економічний простір. – 2010. – № 20/2. – С. 266-275.

45. Терещенко, С. Оцінка фінансової стійкості підприємства / С. Терещенко // Вісник Національного банку України. – 2010. – N 11. – С.

46. Тищенко А. Н. Экономическая результативность деятельности предприятий: Монография / А. Н. Тищенко, Н. А. Кизим, Я. В. Догадайло. – Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 144 с.

47. Ткаченко І.П. Оцінка фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення / І.П. Ткаченко, І.А. Чувачалова, О.А. Чувачалов // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2014. – № 5. – С. 96–104

48. Федорович Р.В. Теорія економічного аналізу: Підручник. - Тернопіль.: Укрмедкнига, 2012.- 322с.

49. Фролова Т.О. Фінансовий аналіз: Навчально-метод. посіб. для самоствивч. / Т.О. Фролова. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2011. – 253 с.

50. Хамів О. В. Аналіз показників фінансової стійкості роздрібних торговельних підприємств / О. В. Хомів // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – 2015. – Вип. 21.13. – С. 332–337.

51. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: [підручник] / Ю.С. Цал-Цалко – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 566 с.

52. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз.: Навчальний посібник. - К.: КНТЕУ, 2011. - 540с.

53. Шаблиста, Л. М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки/ Л. М. Шаблиста // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 46-58.

54. Шаблиста, Л. М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки/ Л. М. Шаблиста // Економіка і прогнозування. – 2016.– № 2. – С. 46-58.
55. Шандова Н. В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №9. – С. 169–173.
56. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз.: Навчальний посібник. /О.О. Шеремет - К.: Кондор, 2015. – 256с.
57. Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства. Навчальний посібник. - К.:Кондор, 2015. - 240с.
58. Ярошенко Ю. Конкурентні позиції та фінансова стійкість виробничо-економічних систем. //Банківська справа. - 2015. - №2.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс ТОВ «ТАКТ» за 2015-2017 рік

АКТИВ	2015		2016		2017	
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні						
Нематеріальні активи:						
залишкова вартість	7	585	585	379	379	389
первісна вартість	301	942	942	1115	1115	1660
накопичена амортизація	294	357	357	736	736	1271
Незавершені капітальні інвестиції	4387	7126	7126	5853	5853	15847
Основні засоби: залишкова вартість	39056	36915	36915	41564	41564	41570
первісна вартість	48801	50669	50669	60167	60167	66503
знос	9745	13754	13754	18603	18603	24933
Довгострокова дебіторська заборгованість						964
Усього за розділом I	43450	44626	44626	47796	47796	58760
II. Оборотні активи						
Запаси	75097	105389	105389	107467	107467	150234
Виробничі запаси	2674	2518	2518	3274	3274	3448
Незавершене виробництво		90	90	266	266	99
Готова продукція						16248
Товари	72422	102781	102781	103926	103926	130439
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	16378	26201	26201	29461	29461	31270
Дебіторська заборгованість за рахунками:						
за виданими авансами	14750	41849	41849	51007	51007	84966
з бюджетом	629	37	37	16	16	3351
Інша поточна дебіторська заборгованість	2454	30678	30678	30282	30282	30810
Гроші та їх еквіваленти:	5282	13535	13535	14698	14698	8742
Витрати майбутніх періодів	62	73	73	85	85	74
Інші оборотні активи	1203	1322	1322	1385	1385	2222
Усього за розділом II	115855	219084	219084	234401	234401	311669
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття						
Баланс	159305	263710	263710	282197	282197	370429

Продовження додатка А

Пасив	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	34500	34500	34500	34500	34500	34500
Резервний капітал	11 833	12619	12619	12619	12619	14302
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	64035	114911	114911	140396	140396	175045
Усього за розділом I	110368	158580	158580	187515	187515	223847
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	25362	4250	4250	25100	25100	53839
Поточна кредиторська заборгованість за:						
товари, роботи, послуги	7591	30601	30601	6187	6187	21498
розрахунками з бюджетом	2257	9524	9524	2669	2669	2047
розрахунками зі страхування	82	67	67	236	236	308
розрахунками з оплати праці	170	681	681	1230	1230	1550
з одержаних авансів	7 276	7597	7597	8711	8711	14099
з учасниками	95	3596	3596	452	452	540
Поточні забезпечення		176	176	651	651	933
Інші поточні зобов'язання	6 104	48638	48638	49446	49446	51768
Усього за розділом III	48937	105 130	105 130	94682	94682	146582
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття						
Баланс	159305	263710	263710	282197	282197	370429

Звіт про фінансові результати ТОВ «ТАКТ» за 2015-2017 рік

Стаття	2015		2016		2017	
	За звітний період	За попередній період	За звітний період	За попередній період	За звітний період	За попередній період
1	3	3	3	4	3	4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	382632	290424	497353	382632	694768	497353
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-279430	-238043	-414217	-279430	-576690	-414217
Валовий прибуток	103202	52 381	83136	103202	118178	83136
Інші операційні доходи	28311	19979	26082	28311	24872	26082
Адміністративні витрати	-9813	-16538	-16576	-9813	-21564	-16576
Витрати на збут	-12798	-9106	-20147	-12798	-28268	-20147
Інші операційні витрати	-28389	-22501	26686	-28389	-27567	-26686
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	80513	24215	45809	80513	65651	45809
Інші доходи	79973	93	29428	79973	1134	29428
Фінансові витрати	-16469	-4566	-13409	-16469	-14603	-13409
Інші витрати	-79508	(67)	-28179	-79508	-3968	-28179
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	64509	19675	33649	64509	48214	33649
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-11647	-3948	-6030	-11647	-8711	-6030
Чистий фінансовий результат: прибуток	52862	15727	27619	52862	39503	27619